MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLÍTICA

Preu: 30 cèntims - Ronda de Sant Pere, 3 Telèfon 22592 : Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VIII. Núm. 362-Barcelona, dijous, 23 gener 1936

BIBLIOTECA ARÚS

A la pàgina 2:
La Presó Model de Barcelona, minada, per Josep Maria Xicota.

A la pàgina 3:
Una enquesta. **Els intel·lectuals i Europa,** resposta de Jean-Richard Bloch.

A la pàgina 6:
El darrer interviu amb Kipling, per Patrick Kirwan.

A la pàgina 7:
Un mal servei a Picasso, per Just Cabot.

PERSPECTIVES POLITIQUES

Necessitat d'un programa republicà

Els habituals concurrents dels cercles polítics hauran descobert, ben segur, el tipus de catastròfic a ultrança de l'home que acaba invariablement les seves prediccions amb una visió apocalíptica del futur. Qui més qui menys, es diu liberal. Però ningú no és optimista. Al fons del fons, els punys enlaire, els de Calvo Sotelo—que hi parla sempre—i els de Largo Caballero s'emporten el sufragi secret de molta gent.

El mal més gros és que, a la dreta, no han sabut trobar un reaccionari de talent. Els monàrquics, posats a renovar-se, han fet la tria molt aviat. Han traduït l'*Enquête sur la Monarchie* de Maurras i han fundat una revista que es diu *Acción Española*, en la qual uns quants aristòcrates, nous i vells, canten l'apologia de la noblesa, secundats per Giménez Caballero i Sainz Rodríguez.

No valdria la pena de parlar d'aquest grupet si, de fet, no dirigís tota la política reaccionària espanyola. Al seu costat els homes d'Acción Popular són minúsculs epígons, que queden embadalits davant qualsevol joc agut de frases. No és cap secret que Acción Popular, quant a personalitats polítiques, no representa res. Però, i quant a ideologia?

Tots els grups de dreta espanyola convenen en un punt: que de la passada monarquia no n'ha de tornar res. Allò que no diuen, en llurs programes, és de quina manera s'ho faran perquè no torni alguna cosa. Ningú que hagi estudiat a fons els problemes de la política hispànica no pot creure en la sinceritat dels grups de la dreta. Tothom sap que la política dels partits conservadors i liberals de la monarquia, agreujada, ratificada i afiançada per la dictadura, tendí a la creació de grans concentracions econòmiques per mitjà de les quals creia la monarquia poder subsistir.

El sistema econòmic de la monarquia es caracteritza per aquesta concentració de riquesa, és a dir per la preponderància econòmico-social de les classes altes. El resultat el coneix tothom. El sistema agrícola imperant no ha permès la creació d'una democràcia camperola, que en tots els països del món és l'element més sòlid d'estabilitat social. Ha creat aquest irritant front a front de pobres i rics, que si econòmicament significa la lluita i l'anarquia, socialment significa la desmoralització i l'esfondrament de l'esperit públic.

A la dreta no hi pot sortir cap doctrinari de talent perquè és impossible la defensa de l'organització social monàrquica. I en fer aquesta afirmació ens referim a tots els grups de dreta, a tots aquells pels quals els postulats històrics de la monarquia serveixen d'enllaç intellectual. En un país com Alemanya, on l'impuls de la corona—per contrarestar la política social-demòcrata—establí a començaments de segle la legislació social, on l'organització de les classes mitges era garantida per l'Estat a través de formidables organismes bancaris i cooperatius, un Oswald Spengler pogué arribar a creure que els salaris alts i la política social de Weimar—que de fet continuava la política anterior—havien portat Alemanya a la ruïna. Oswald Spengler podia ésser escoltat en exposar amb elegant cinisme la teoria que l'atur forçós era providencial. El filòsof Spengler jutjava una experiència social moderna, tenia una perspectiva històrica a sotmetre al seu concepte històric.

Però digueu-me quin reaccionari espanyol pot dir semblant cosa. Podrà dir que hi ha hagut moltes revoltes. Es que no n'hi havia durant la monarquia? El socialisme, l'anarquisme, la misèria, han sorgit amb la República? Fem aquesta enumeració per comoditat en la nostra argumentació, no perquè considerem el socialisme, per exemple, com un mal social. Una ideologia antirevolucionària, a Espanya, vol dir una ideologia antirepublicana. Vol dir que tot allò que aportà la República, en l'ordre polític i social, deu arreconar-se. Però, què se'ns ofereix, en compensació, en l'ordre constructiu? El de sempre. Espanya unitària, política agrària medieval, oposició a la democràcia pagesa; una política que va de l'austro-borbonisme a la literatura picaresca. Una mica de Narváez i una mica d'Isabel II. Caldrà prohibir l'*españolada* de la cinematografia ianqui i renovar-la des de qualsevol ministeri.

* * *

La política espanyola havia convertit el convencional en infallible. La tradició històrica, que en un país com Anglaterra és un poderós auxiliar de govern, a Espanya és una càrrega, un fre a tota renovació. La sociologia social espanyola, que ha sorgit més del temperament absolutista que d'una idea determinada, tendeix sempre a la concentració de poder, al Leviatan. Es antipersonal i antireal.

La gran força de la República havia d'ésser aquesta alliberació d'Espanya d'aquestes presons conceptuals. Afirmem que si una revolució és possible i necessària, és la que ataqui i destrueixi l'austro-borbonisme.

La República ha d'ésser: una nova moral social. En aquest sentit el programa de govern de les esquerres pot ésser un primer pas, indispensable, per la creació d'un nou Estat. Cada època deu apendre, per oblidar-la, la lliçó de la llibertat que li ensenyen els temps passats. El moviment republicà ha d'ésser nacional i social. Nacional en el sentit que no deu desaprofitar les grans lliçons del nostre temps, per les quals hem pogut veure que, per negar la realitat, sentimental i real, de la pàtria, grans moviments han fracassat lamentablement. L'Espanya monàrquica va morir víctima del fals patriotisme. Va voler substituir el patriotisme de les nacionalitats hispàniques per la ideologia racista i religiosa de Castella.

El moviment republicà deu apartar-se de tots els defectes en què han incorregut els partits semblants a Europa.

FERMÍ VERGES

(*Segueix a la pàgina 8*)

Programa antirepublicà: una Comissió gestora

Els Dijous — Blancs

EL VALENT

Als dos interventors catalanistes ja els previngueren que el collegi electoral que se'ls destinava era d'aquells de deixa'm encendre:

—Potser que haureu de saltar per la tàpia, però, vosaltres, cor fort. Si no fos això, només n'hi aniria un, perquè com que és una feina ingrata, més aviat curteja la gent.

A penes clarejà, que els dos interventors catalanistes es dirigien al collegi electoral, una mica d'esma. Només en un bar-taverna, d'aquells que no tanquen en tota la nit, els en saberen donar raó:

—Quatre portes més avall; però heu matinejat massa!

El baf que sortia per les escletxes i la gatera de la porta closa donava prou a entendre que allò era senzillament un estable. El primer transeünt que s'escaigué passar, mirà els dos interventors de cap a peus i es ficà dintre la taverna. A la poca estona, tres altres homes feren el mateix, i llur arribada promogué una gran remor, seguida d'una masurca a la pianola, que enllaçà amb un vals. Als acords de la màquina musical, els veins, amb els ulls ensunyats, obriren els finestrons i les comares anaren llençant palanganes d'aigua bruta als cossis de ceilans. De l'escaleta del costat de l'estable, baixà un homenic amb una clau grossa a la mà, forcejà el pany i donà una empenta al batent. Un carro i una tartana ajeguts feien de mampara al fons, d'on pervenien unes emanacions marejadores i, arrambada a la paret, una taula llarga amb urna, folis, porta-plumes i tinters de ral, invitava tímidament els controladors dels comicis.

Dels quatre homes que entraren a la taverna, tres es presentaren al collegi electoral amb un porró i un farcell de minestra; l'altre, alt i fornit, els anava a l'encalç rosegant un brot de menta, amb aire protector, i, en veure els dos interventors que s'esperaven, exclamà:

—Cares noves? Aquesta vegada ens volen vigilar, però ja els farem passar per l'adreçador; i que haureu de treballar de veres, o sinó perquè teniu aquesta pinta de lletrats. Com que no ha comparegut el president de mesa i falten cinc minuts per tocar les vuit, un de vosaltres que presideixi i l'altre que escrigui. Però feu bona lletra, perquè, a la més petita que us descobrirem, aquesta urna acabarà en mil bocins i serà la vuitena de les que hauré trencat.

Omplertes i signades les actes de constitució, el valent encetà un porró i el passà a tota la mesa; xerricaren els altres i pretengué fer el mateix, però el president picà l'ullet al seu company per tal d'advertir-li que els volien enterbolir. Cada votant resultava ésser de l'entourage del valent:

—Ah, aquest no cal que el busqueu a les llistes, que massa que el conec. Encara ranqueja la vostra sogra?

I si els interventors insistien a consultar el cens i exigir documents, afegia:

—Quines ganes de perdre el temps! Que no ho veieu que tot això és veïnat i, més que veïnat, una gran família? Jo, en aquest collegi no en faria mai d'eleccions, perquè sempre s'emporten la palma els radicals. Tant se valdria que me n'anés a passejar!

—Tingueu present que, si sortiu, no podreu tornar a entrar!

El valent romangué al seu lloc, fent-se i desfent-se el nus del mocador de seda del coll. Per dinar, s'engolí tres xiveques i mitja ampolla de conyac, i, a l'hora de l'escrutini, roncava amb un so tan solemne, que esdevingué un element inseparable d'aquella escenografia.

S.

MIRADOR INDISCRET

Una mica retrospectives

El tercer centenari de Lope de Vega fou commemorat al Palau de la Generalitat amb una solemníssima sessió, de la qual, en el seu temps, no ho poguérem explicar tot. Avui publiquem les tres indiscrecions que segueixen, junt amb altres quatre que la censura, en els seus inescrutables designis, degué considerar perilloses.

La Justícia i la Poesia

Excepte el senyor Raül Roviralta, absent de Barcelona, tots els Consellers de la Generalitat assistien a la sessió.

El senyor Duran i Ventosa ocupava un seient a la Presidència.

Els senyors Huguet, de Prat, Vallès i Pujals, Torrents i Escales estaven en un banc de preferència, en primer rengle.

Abans d'entrar al saló, el senyor de Prat no pogué contenir-se.

—*Vaya tostón que nos aguarda.*

El *tostón* era el discurs del catedràtic senyor Angel Valbuena i Prat. Resultà un *tostón* de veritat. Una llauna, vaja!

Feia, potser, una cinquantena de quartilles...

El senyor Valbuena les deixà damunt la taula i les anava agafant, per llegir-les, de sis a sis.

Quan semblava que anava a acabar, sis quartilles més! I altres sis!

El conseller de Justícia observà:

—Aquest conferenciant fa com els rifadors ambulants. «Els tres darrers números, els tres darrers!» I sempre resten tres números.

El cas del Sr. Pich

El senyor Jover i Nonell, conseller de Governació, arribà tard.

Esverament entre la gent del Cerimonial.

—On el farem seure, ara?

Es creïen que ja no hi aniria, i perquè no fes mal efecte veure el primer banc mig buit, a més dels consellers hi havien fet asseure el cònsol de França, el doctor Bellido, el senyor Viada i Lluch, representant de la Casa d'Amèrica, i el senyor Joan Pellí.

—Qui és aquest senyor Pellí? Podríem fer-lo aixecar...

—Crec que és el representant del Collegi de Veterinaris.

—Que faci lloc, doncs, al senyor Jover.

—Ep! No, no!... No el feu aixecar. Es el representant d'un Centre de la Lliga a Horta.

Per fi, el conseller de Governació hagué de pendre seient a un banc lateral.

El «truco» del Sr. Pich

A poc d'haver començat la sessió, el senyor Pich, que presidia, es posà unes ulleres negres.

—Ja hi som! El «truco»!—digué el periodista Garrigó.

—El «truco»? Quin «truco»?

En Garrigó va explicar-se.

Quan, segons ell, el senyor Pich ha d'aguantar una llauna, es posa les ulleres negres, per tal que si s'adorm no se n'adoni el públic.

—L'altre dia—afegí En Garrigó—les portava també durant la conferència de l'Estadella al Club Republicano, del Passeig de Gràcia.

El «tupé» de «La Rambla»

El general Sánchez-Ocaña, comandant en cap d'aquesta Divisió militar, va reunir un dia els directors dels diaris barcelonins per a donar-los compte d'un telegrama del ministre de la Governació, prohibint el comentari de determinades noves.

El assistents a la reunió aprofitaren la gentilesa amb què foren tractats pel senyor Sánchez-Ocaña per a intercedir a favor de la reaparició de *La Rambla*, que aleshores estava suspesa.

—*La Rambla*?—exclamà el general—. *Vaya tupé el de «La Rambla»*!

Seguidament exposà els motius pels quals l'esmentat periòdic havia estat suspès.

En Costa i Déu, que representava *La Veu*, es va permetre insistir.

—Miri, general... El senyor Abril, ací present, que ha vingut en nom de *La Rambla*...

El general, adreçant-se a l'Abril, va interrompre:

—*Hombre! Perdone lo del tupé!*

—No té importància—féu l'Abril—. Ja es deu haver fixat que no en porto.

Bon corresponsal!

En la mateixa reunió, el general Sánchez-Ocaña va dir que no li plau gens molestar la premsa i que, si bé s'havia traçat una línia recta, aquesta línia no era de ferro.

—Si m'adono o em convencen que m'he equivocat en alguna cosa, respecte a la premsa, dono de seguida el braç a tòrcer.

Explicà aleshores el cas d'una multa imposada a *La Vanguardia* per haver publicat, del seu corresponsal a Badalona, una nova que no era certa.

—El corresponsal vingué ací. Va tractar d'escriure i vaig compendre que no sabia escriure ni llegir. Naturalment, en la seva nova no hi havia malícia. I vaig perdonar la multa. El que hi ha és que ja estava pagada, i jo no podia ésser més papista que el papa.

La cultura oficial

El gestor de Cultura de la Generalitat, que ho era el senyor Duran, va tenir una petita satisfacció (una de les escasses que li reportà la gestió de la gestoria). Es sabut que el senyor Duran tingué, per a enriquir la Biblioteca de Catalunya, la pensada que solen tenir en circumstàncies semblants tots els bibliotecaris d'entitats recreatives: demanar llibres, de franc, als autors.

Domènec Guansé va fer-hi un xic de broma, i els autors, amb molt bon acord tàcit, s'abstingueren amb rara unanimitat d'accedir a la petició, humiliant i quasi grotesca en un organisme d'Estat que té, entre altres missions, la de protegir les lletres. Però la satisfacció que dèiem és que un escriptor català, el senyor Joan Torrendell, acudí—per fi!—a la crida. Però no pas amb llibres seus, sinó amb obres d'autors americans cedides per organismes competents—perquè el senyor Torrendell és, en el millor sentit del mot, un català d'Amèrica.

I com correspongué a la primera gentilesa la Generalitat gestora que pidolava llibres? En la nota que envià als diaris, donant compte de la tramesa, el gestor de Cultura senyor Duran, cursada—naturalment—pel Servei de Premsa de la Generalitat, el nom del donador sortia equivocat.

I, per arrodonir-ho, quasi tots els diaris de Barcelona—començant per l'òrgan del senyor Duran—copiaren el nom erroni sense adonar-se de l'equivocació. I això que el senyor Torrendell és una figura de primer rengle en la cultura catalana i en l'americana.

Desgràcia

Un sol autor estava entusiasmat amb la idea d'oferir les seves obres al senyor Duran i Ventosa, per a la Biblioteca de Catalunya: el jove Granier-Barrera, fins a l'octubre company del senyor Duran al Consistori de Barcelona.

Val a dir que les raons de l'entusiasme eren ben originals. Les obres no són seves, sinó traduccions, i—segons deia ell mateix—li hauria agradat saber quina cara feia el prohom regionalista quan veiés que l'únic llibre aconseguit amb la crida pública era el *Manifest Comunista*.

Desgraciadament, el conseller suspès no va poder esplaiar el seu humor. Els exemplars que quedaven del *Manifest* eren a la Casa del Poble, i aquesta estava clausurada.

«Parturiunt montes»

En acabar-se la célebre reunió preelectoral que la plana major de la Lliga celebrà divendres a can Cambó, es destacà una comissió cap a la Ceda per tal de presentar les bases d'una possible entesa. Comissionats lliguers i cappares cedistes es tancaren al saló de la secció femenina a les set de la tarda, i a quarts de deu encara no n'havien sortit.

Les senyores i senyoretes japs estaven intrigadíssimes fent rotlles pels passadissos, quan entrà a dos quarts de nou una oficinista de les que pleguen sempre tard:

—*Qué ocurre, que hay tanto barullo?*

La senyora Feliciana Planas, amb el seu habitual confusionisme de mots, l'hi aclarí:

—*Pues que el Comité electoral está encinta!*

El call defès

Apaivagades les rialles que corejaren la feliç substitució de «junta» per «cinta», les japs es mostraven furibundes per les exigències de la Lliga:

—*Vaya, que eso de poner el veto a Cirera es una vileza!*

—*Deberíamos ahorcar a ese judío de...*

—*Alto!*—exclamà la senyora Ibarrola.

—*Qué alto, ni ocho cuartos!*

—*Basta, digo; que precisamente ahora estamos pagando las alusiones semíticas!*

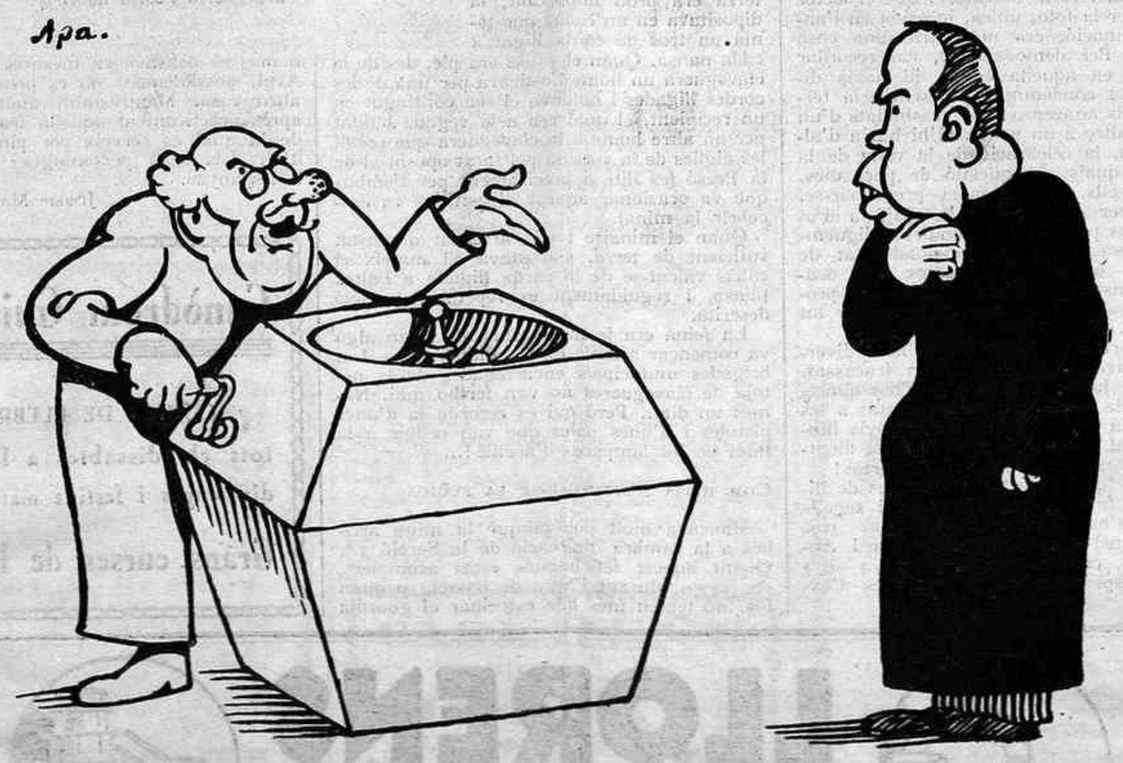

STRAPERLO ELECTORAL

—Doneu un tomb a la maneta, i guanyeu sempre.
—Però ara no el podrem portar a Governació.

(c) Ministerio de Cultura 2006

Un estómac delicat

Una nova empresa de concerts, totalment desconeguda — que vol atreure, però, el seu públic amb un nom de lletja sonoritat estranjera, en comptes de posar-hi un nom ben català — va anunciar la setmana passada sengles concerts a càrrec dels artistes Juli Pons i Alòs Tormo. No obstant, el públic que anà al Casal del Metge per al concert del primer, trobà les portes tancades i diverses persones de la família Alòs Tormo que explicaven a tothom que hi tingués interès, que Juli Pons no podia tocar, però que el concert del noi Alòs tindria lloc a la data anunciada.

La dona d'En Juli Pons, a desgrat de les invectives i insults violentíssims que dirigien al seu marit els membres de la família Alòs, declarà a tothom:

— En Juli es va indisposar de l'estómac abans d'ahir, a l'homenatge que li van organitzar...

Quan músics es barallen

Així, doncs, el públic que va comprar entrades per a sentir Juli Pons, pianista de fama a Barcelona i fora de Barcelona, va poder sentir el noi Alòs, mitjançant el pagament de l'entrada... doble, ja que l'empresa misteriosa no va pensar a tornar els diners pel primer concert a ningú.

En realitat, no era l'estómac delicat de Juli Pons la causa veritable de la baralla. Ens asseguren persones molt assabentades que, tot i corrent l'organització dels concerts a càrrec d'una flamant empresa nova — en realitat, el qui hi intervenia era el secretari d'Alòs, el célebre rodamón valencià Colera, el mateix que va fer a peu el trajecte Buenos Aires-Nova York, sí, senyors, a peu! — la família Alòs volia fer signar el contracte de llogar la sala... amb Juli Pons. Resultat final, que Juli Pons, molt justament, no tocà, acceptà el pretext de la «indisposició», i, molt injustament, no cobrà res.

Un vident

Malgrat que el públic hagué de tornar-se'n davant la porta closa del concert anunciat de Juli Pons, *La Vanguardia* publicà, dos dies després, la notícia següent:

«Anteanoche dió un concierto el distinguido pianista Julio Pons, en el «Casal del Metge», concierto que era el primero de la serie de dos Conciertos X. El concertista fué muy aplaudido por el distinguido auditorio que llenaba la sala.»

L'autor de la gasetilla podria fer-se passar com a... professor Aris número 2.

«Propaganda»

— En Juli Pons estarà content — digué un dels amics de la família Alòs —. Així, *el noi* li fa propaganda.

Ens sembla que Juli Pons preferiria que no se li fes aquesta mena de propaganda; els seus amics tenen, en canvi, molt mal concepte dels mitjans de propaganda d'un cert violinista valencià, sobretot si aquella «propaganda» fa passar una mala estona a un artista tan delicat — delicat de debò — i tan estimat com Juli Pons...

La clau i el duro

En Miquel Utrillo (junior) ha sortit en avió cap a París amb el seu bombí i la seva pipa i amb una ilusió incommensurable.

—Ves, vigila; que no t'enredi cap gata maula!—li recomanava un parent que li porta bon afecte, però En Miquelet el tranquillitzà:

—Fugi, home, fugi! Figuri's que fins ara he anat cada nit a la Taverna dels Tenors com si tal cosa!

I es posava «don» a les targetes

En temps de la dictadura primoriverista i dels delegats governatius, fou nomenat, per reial ordre, naturalment, alcalde d'un poble de la província d'Alacant un senyor que a les targes de visita es feia posar «Don Fulano de Tal» i com a professió: «Propietario».

En certa ocasió en què s'estava efectuant el reconeixement dels *quintos* sortejats darrerament en presència de l'alcalde i del delegat, el forense, encarregat llavors d'aquesta tasca, preguntà a un dels reclutes:

—Tens alguna cosa a allegar?

I contestà el xicot tot cofoi:

—Sí, senyor; que estic trencat.

El delegat, castellà, com és natural, i que no entenia del valencià ni un mot, acudí a l'alcalde perquè li traduís la contesta. I aquest li respongué amb molta prosopopeia i perfectament imposat del seu càrrec:

—*Que está roto.*

Un altre del mateix

El governador de la província convocà tots els alcaldes de la seva demarcació per a tractar d'assumptes relacionats amb els pobles corresponents i, naturalment, hagué d'acudir l'esmentat subjecte com a màxima autoritat del poble que representava.

De tornada d'Alacant, els seus paisans l'esperaven amb aquella ànsia amb què s'espera un enviat en el qual no es té massa confiança que hagi efectuat l'encàrrec tal i com se li ha fet, i li preguntaren:

—Què, què tal, com ha anat el viatge?

—Magnífic! — respongué—. En l'Esplanà (el passeig més popular d'Alacant) hi havia una *influència* de gent formidable.

—No esteu pas al corrent. Aquest any les fulles es porten molt més petites.
(*Dagens Nyheter*, Estocolm)

La Presó Model de Barcelona, minada

LA MINA MODEL DE LA PRESÓ MODEL

C. N. T., F. A. I., LIBERTAD. VIVA LA F. A. I. — podia llegir-se a cada pocs metres de la mina del 12 de setembre, dita també de la inacabada.

Anava de fora a dintre. De la claveguera collectora del carrer de Provença a la Secció Tercera de la Presó Model de Barcelona. Quan s'estava acabant, un element del Comitè, que acudia a la visita de presos, va dir a un home de la seva confiança:

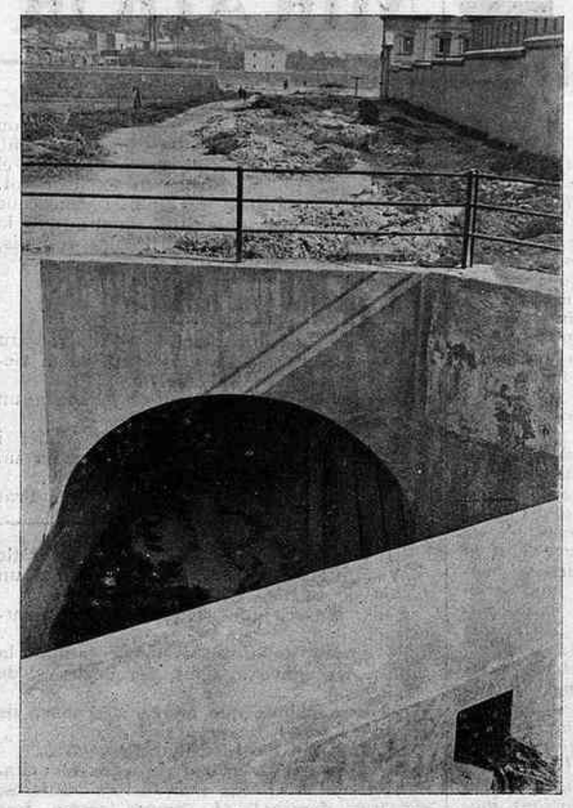

L'entrada a la collectora de Magòria és fàcil

—Aneu-vos preparant. Es per molt aviat! Organitzeu-vos, però no en parleu concretament amb cap pres fins que sigui arribada l'hora.

El pres va guardar el secret. Només va dir-ho a un seu amic, home de tota la seva confiança. Aquest a la vegada, fou discret fins a l'exageració. Tan sols va comunicar la nova als seus companys de cella. I així successivament. L'endemà, però, ho sabia tota la presó sense deixar de comptar-hi els carcellers.

La mina, en realitat, va ésser descoberta el dia 4 de setembre i no el dia 12. Ara que per raons d'ordre purament interior de la Presó hom va guardar el secret fins aquella data.

Arran de la descoberta, una nit l'oficial encarregat del servei va percebre per l'indret de la mina uns sorolls sospitosos. Poca estona després, tota l'oficialitat de la Presó estava amb la galta fregant el sòl. La falta de costum feia que els seriosos funcionaris sentissin més bé els sorolls amb el cap alt, que no pas amb l'orella clavada a la terra.

—Indubtablement—deien—, a la mina es torna a treballar.

Si no hagués estat perquè a uns plagues que sobre una taula de marbre d'un bar del carrer de Provença, molt pròxim, se'ls van acabar les ganes de jugar al dòmino, a hores d'ara els carcellers encara sentirien sorolls.

Per això, quan dies més tard, el dia 12 precisament, van tornar a sentir-se'n, ningú no s'ho creia. Eren tan diferents dels sorolls sentits anteriorment!

Degut a la diferència observada entre uns i altres sorolls, hom va baixar a la mina una mica confiat. Ara que aquesta vegada va anar de debò i els oficials de la Presó van comptar fins a setze trets. Quins eren doncs els sorolls sospitosos?

TEMPTATIVES D'ALLIBERAMENT

La mina del 12 de setembre, que el lector ja coneix per la foto, única, inserida en l'anterior informació, era necessària una cosa de no dir. Per demostrar-ho, cal recordar només que en aquella època, hi havia diversos presos condemnats per sentència ferma, els quals anaven a ésser traslladats d'un moment a altre a un penal. N'hi havia d'altres, encara, la celebració de la vista de la causa dels quals era qüestió de pocs dies.

De tots ells, doncs, calia preocupar-se. Com que per altra banda la majoria d'aquests presos pertanyien a Sindicats diguem-ne rics, cosa que significa possibilitat de satisfer les quantioses despeses que ocasiona la construcció d'una mina, hom procedí sense gaires compliments a endegar tot el necessari.

Amb anterioritat, s'havien realitzat diverses temptatives les quals havien fracassat. El dia 14 de juliol, un dissabte, a dos quarts de dues de la tarda, s'havia presentat a les oficines de la Presó un home que havia lliurat a l'oficial de guàrdia un sobre tot dient:

—Ací van tres manaments de llibertat!

No cal dir que aquestes tres ordres de llibertat eren falses. Amb impresos i segells falsificats s'havia intentat alliberar tres presos, Miquel Llorenç, Joan Pérez i Antoni Cuevas, condemnats a 23, 6 i 4 anys de presó respectivament, per delictes d'explosius.

La temptativa, no sabem si projectada per particulars o bé per algun grup social, va doncs fracassar. La simple lectura dels noms dels que es pretenia alliberar va posar a l'aguait l'oficial de la Presó, el qual precisament aquell mateix matí havia fet el full de traslladt a un penal.

Dintre el Comitè hi va haver despit pel fracàs:

—Això no és més que una absurditat... Els que coneixem la marxa administrativa de la Presó, sabem que aquesta estupidesa fracassarà sempre—va dir-se.

LA MINA MODEL

L'entrada de la mina era a la prolongació de la clavegueera que va des de la collectora del carrer de Provença fins al forat que recull les aigües de la calçada, pel cantó de la Presó.

La mina, doncs, seria la continuació d'aquest curt ramal que comença al mig del carrer, en el lloc que assenyala la tapa de ferro, i que en el lloc del forat de la voravia té uns vuit metres de profunditat. Degut a això, la mina va ésser calculada en pla inclinat; però tenint compte de conservar profunditat suficient per tal d'evitar els fonaments de les parets de la Presó.

Hom havia considerat que catorze metres de foradada serien suficients per arribar a la cambra d'aireació de la Secció Tercera, passant per sota dels fonaments, i per sota de la galeria del recinte militar que circumda la Presó. I així va efectuar-se, en efecte. Precisament la mina va ésser descoberta quan només mancava mig metre per acabar-la!

EL TREBALL A LA MINA

Els minaires i els que els ajudaven entraven a les clavegueres per la gran collectora de Magòria, principalment. Però també ho feien pel carrer de París, per l'Avinguda de la Generalitat i per tot arreu on volien. Calia només aixecar una tapa!

Una vegada dins de la xarxa de les clavegueres, havien de cercar la del carrer Provença. El camí no cal dir que era pesat, encara que la majoria de les clavegueres que travessaven tenien l'alçada d'un home.

Sovint, els coneguts recordatoris: C. N. T., F. A. I., LIBERTAD, VIVA LA F. A. I., etcètera, els indicaven el camí a seguir. Les inscripcions arribaven fins l'illa compresa entre els carrers de Tarragona i Entença. Quan els minaires arribaven a aquest lloc, s'ajupien i entraven a una claveguera de dimensions força més reduïdes que l'anterior, la qual recull les aigües de la calçada del carrer de Provença pel cantó de la Presó.

Ací començava la mina. Travessava tota la voravia passant per sota dels fonaments de la paret exterior de la presó, seguia per sota del recinte militar (galeria que circumda tota la Presó i la vigilància de la qual està a càrrec de forces de l'exèrcit) i acabava un xic més enllà dels fonaments de la paret mestra de la Galeria Tercera.

La secció normal de la mina era la d'un quadrat de 80 cm. de costat, encara que lleugerament corbat pel costat superior. Les seves parets, tallades amb un pols prodigiós, eren una ratlla recta.

El treball de construcció de la mina sembla que s'havia organitzat de la següent forma: un minaire anava perforant la terra; quan la quantitat de terra era prou important, la dipositava en un cabàs que tenia un tros de corda lligat a cada nansa. Quan el cabàs era ple, des de la claveguera un home l'estirava per una de les cordes lligades i buidava el seu contingut en un recipient, el qual era a la vegada buidat per un altre home a la claveguera que recull les aigües de la voravia pel forat oposat al de la Presó (es diu si precisament per l'embús que va ocasionar aquest dipòsit, es va descobrir la mina).

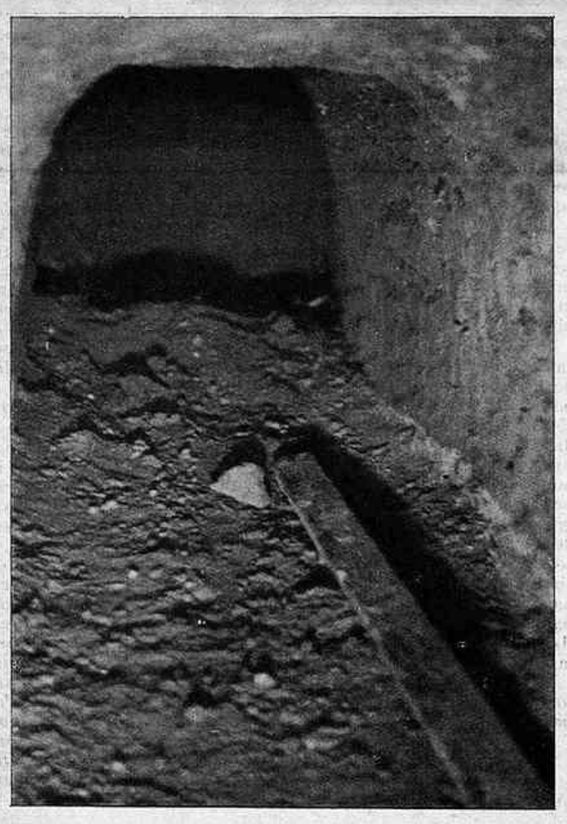

L'única foto impressionada de la «mina model», la darrera, descoberta l'estiu de 1934

Quan el minaire havia arrencat quantitat suficient de terra, s'acostava ell mateix el cabàs valent-se de la corda lligada a l'altra nansa, i seguidament es repetia l'operació descrita.

La feina era ja molt avançada quan algú va començar a molestar els alliberadors. Les brigades municipals encarregades de la neteja de clavegueres no van fer-ho mai. Només un dia... Però qui es recorda ja d'unes pistoles i d'unes pales que van relluir a la llum de les làmpares d'acetilè!...

COM HAVIA D'EFECTUAR-SE LA FUGIDA

Mancava molt poc perquè la mina arribés a la cambra d'aireació de la Secció 3.ª. Quant aquest fet hagués estat acomplert, els presos, durant l'hora de passeig o quan fos, no tenien més que estocinar el guardia de la presó si és que no volia anar-se'n, aixecar les tapes de ferro que donen accés a la cambra d'aireació (algunes ja havien estat desclavades) i entrar-hi. D'ací a la mina, de la mina a la claveguera i de la claveguera al carrer.

La cosa era tan fàcil que un pres italià, reclamat pel Govern del seu país, havia ja tramès al seu advocat, senyor Vilarrodona, un ram de flors elaborat amb molles de pa durant les hores de privació de llibertat, i que era tot el que tenia.

TOT PERDUT!...

Però la mina model no va arribar a ésser-ho del tot. Descoberta pels guardians de la Presó, hom procedí a esventrar-la obrint una llarga galeria en el lloc ocupat pel recinte militar. Es va obrir una rasa de quinze metres de llarg, normal a la direcció de la mina, i així, naturalment, fou fàcil trobar un forat que encara no tenia un metre d'amplada

Descobert el forat que d'una manera tan expeditiva facilitava l'accés a la Presó, hom procedí a tapar-lo momentàniament valent-se de sacs de terra i parpals clavats en direccions diferents. Quina diferència hi havia entre el treball polit i acurat dels minaires, i la barroeria de la rasa i de l'embús elaborats per mans inhàbils i amb ganes d'enllestir!...

Fracassada per tan poc la fugida, no cal dir que els presos no van poder servir-se de les ampolles de conyac, ni de les cistelles de fruita que hom havia prèviament dipositat a la mina i durant el trajecte que havien de seguir els fugitius. Altres van fer-ho per ells... Als presos no va quedar-los altre consol que dedicar-se al *plante* i l'avalot.

Arran de la descoberta, vam parlar amb alguns funcionaris de la Presó. Estaven desorientats. Havien instal·lat per les proximitats de la mina uns aparells tan sensibles, que els permetien sentir les petjades d'un ciutadà que passegés a 50 kms. de distància. Però per això mateix no els servien de res... Amb l'orella fixa al sòl, no aclarien tampoc gaire gran cosa. Què fer doncs?

Es lamentaven que els fonaments de la Presó fossin tan dolents i tan poc profunds. «També s'hauria d'haver protegit la Presó —deien—prohibint l'edificació en una zona extensa. A l'estiu—van fer, confidencials—, si sabéssiu la feina que tenim reprimint les exhibicions nudistes així que una dona surt a un balcó d'aquestes cases!...»

En aquells moments de confusió, doncs, només es pensava en mesures de seguretat. Avui, possiblement no es pensa tampoc en altra cosa. Mentrestant, molts amics han après pràcticament aquella frase de Balzac, de la qual es serveix per pintar la tristor d'un dels seus personatges: «Fa presons a Espanya».

JOSEP MARIA XICOTA

Canòdrom Guinardó

CURSES DE LLEBRERS

tots els dissabtes a la tarda, diumenges i festius matí i tarda

Grans curses de llebrers

ESTÈTICA BARATA

Contra certs correctors

L'ofici de corrector de proves és, sens dubte, dels més complicats, dels que exigeix més tacte. Per això n'hi ha tan pocs de bons, de realment útils. Llur falla general no és pas la de limitar-se massa, d'ésser cohibits. Es la de pendre's amb l'escriptor llibertats excessives. Cert que la manca de cultura gramatical i literària de molts periodistes estimula aquesta llibertat. Però si no es limita en el que té d'excessiva acabarà per influir pejorativament en el to de les publicacions. Farà que tot esdevingui més gris, més uniforme, més monòton. Tot allò que sigui gràcia, atreviment, s'esfullarà entre les mans de correctors sense sensibilitat literària. L'amenaça de llur intervenció cohibeix ja els redactors de les fulles ventisses. Els fa pensar més d'una vegada: «No facis aquesta imatge, no cometis aquesta elipsi, no usis tal paraula en tal sentit, perquè encara que això seria molt clar per a tothom, el corrector no ho entendrà i, amb les seves esmenes arbitràries, t'esvairà tota la gràcia del paràgraf.»

I no creguéssiu pas que exagerem. No hi ha escriptor que no tingui un reguitzell d'anècdotes per contar, a propòsit dels disbarats que li han fet dir els correctors en col·laboració amb els linotipistes. Una vegada, per exemple, no em van deixar usar el mot *gastament*. Com tothom sap, aquest mot és un sinònim popular i ben castís d'*avortament*. El linotipista degué creure, però, que es tractava d'una catalanització impròpia del mot castellà *gasto*. En conseqüència, el va canviar per *despesa*. Resultava així que la senyora Tal, que havia tingut un gastament, no havia tingut sinó unes simples despeses.

Aquest és un exemple dels esgarriaments que pot produir l'esperit de suficiència quan el que el posseeix és un incaute. Tinc, però, exemples de pedanteries més conscients. Una vegada — consti que no invento —, en una novella comparava la cara d'una noia — perdoneu la vulgaritat — amb la cara de la Verge. Volia suggerir, és clar, una idea de beutat virginal, tendra i poètica. El corrector — cedint potser a preocupacions heretiques — em corregí sistemàticament en les proves, en diversos paràgrafs, *Verge* per *Mare de Déu*. Algú objectarà potser, deixant de banda que se'm feia dir una cosa completament diferent a la que jo volia, que els castellans no diuen mai *Madre de Dios*; que diuen en canvi *Virgen*, i que, per tant, *Mare de Déu* és més catalanesc. Error. Si el català no ha d'ésser mai un calc del castellà, n'ha d'ésser molt menys encara una rèplica. Tan provinciana és una cosa com l'altra. I la segona encara és pitjor perquè representa una limitació voluntària a favor d'un altre idioma.

Aquestes correccions, que cauen de ple en els dominis del gènere còmic, no són les pitjors. Les més corrents i les més temibles — i que de pas el corrector es pensa que l'investeixen d'una mena d'autoritat — són aquelles en les quals un castellanisme o barbarisme és canviat per un mot més correcte o més castís, sense tenir present el sentit de la frase. Així no fa molt deia d'una novella que era una mena de *fulleti rosa*. Tothom compendrà què volia dir amb això. Però el mot *fulleti* va semblar-li poc català al linotipista o corrector i es va, doncs, creure en conseqüència obligat a canviar-lo. Sabeu què va posar? Un *opuscle rosa*, expressió que no vol dir res, que no té cap sentit. I això d'arribar fins a la manca de sentit per imposar la correcció, és una monstruositat, una pura follia.

Però certs correctors i certs linotipistes no es limiten a canviar els mots que creuen dolents. Sovint volen millorar més el text, fer-lo més castís. Ara, per exemple, en alguns diaris, el mot *pròxim* és substituït, sistemàticament, per *proper*. Un hom no pot deixar de preguntar-se per què, de la mateixa manera, no substitueixen *proximitat* per *properitat*. Posats a fer bestieses, fer-les almenys d'una manera sistemàtica! Però si almenys es deturessin aquí! N'hi ha que filen més prim. Escriureu *persistir*. Us ho transformaran en *romandre*. Direu que no és ben bé el mateix. Us diran que és més catalanesc. Què voleu fer-hi? Afegir, encara, que canviar un mot pot perjudicar l'eufonia de la frase, el seu color i, sobretot, el seu ritme, és temps inútil. Us diran que això són manies d'escriptor. I les úniques manies respectables són les dels correctors i dels linotipistes.

Es clar que aquest article podria tenir una contrapartida més pintoresca encara. La dels disbarats que el corrector ha hagut d'esmenar a l'escriptor. Jo, sens dubte, els dec que m'hagin salvat de més d'un compomís. De correctors n'hi ha, sens dubte, uns quants d'intel·ligents, uns quants de tacte delicat. Són els que coneixen les limitacions del seu ofici. Els que no deixen de mirar mai, amb respecte, l'obra de l'escriptor.

Que ens preocupem excessivament d'aquests temes? Que el cert és que no perduren ni tenen importància sinó aquelles obres, aquells escrits capaços de fondre en llur corrent impetuós les errades tipogràfiques i les fantasies dels correctors? Sí, sí, això és cert en principi. Però aquesta dictadura capciosa del corrector de proves, aquest esclavatge a la gramàtica i al diccionari, poden acabar per ésser d'un poder coercitiu damunt l'idioma que en limiti totes les virtuts fecundants i assimiladores. Cal pensar que tothom pot ésser pur i correcte a base de limitar i d'estargir l'idioma, a base de renunciaments. El cas és ésser-ne amb totes les gosadies, amb totes les ardideses. I en darrer cas, cal tenir present que no s'escriu per a ésser pur, sinó per expressar unes idees.

DOMÈNEC GUANSE

GUTENBERG, S. A.

Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

LLORENS

RAMBLA DE LES FLORS-30

(c) Ministerio de Cultura 2006

UNA ENQUESTA (*)

Els intel·lectuals i Europa

A l'Església catòlica devem la primera formulació d'una Europa. Mentre el seu esperit ha regnat, Europa i catolicitat han estat una sola i mateixa cosa. Quan la Roma catòlica entrà en decadència, Leibniz, el segle XVIII, Voltaire, els enciclopedistes agafaren la successió dels grans esperits de la cristiandat. La consciència europea revestí aleshores una forma filosòfica i literària de font francesa. L'Església havia utilitzat una llengua comuna per a expressar una fe i una política comunes. Al segle XVIII, Roma i el llatí es troben reemplaçats per l'esperit enciclopèdic i la llengua francesa.

Aquest humanisme europeu de base francesa subsisteix fins al naixement de les nacionalitats. La Revolució Francesa i el mite de la nació que ella exalta en el transcurs de les seves guerres, provoquen, per contracop, la compartimentació d'Europa. Ve aquell segle XIX, fet d'antagonismes sords i de repartiments. Aviat Europa no és més que un mosaic i els esperits recerquen una unitat impossible.

1914; s'esdevé la catàstrofe, agreujant la situació i balcanitzant Europa. L'esperit europeu, l'esperit humà, cauen a llur nivell més baix.

En la postguerra, es discerneixen tres candidats a l'herència del vell esperit europeu: Roma, que prova vanament de refer la unitat del món sobre una base catòlica; en segon lloc, els representants americans i europeus del vell humanisme liberal — pensadors wilsonians, escriptors, filantrops, missioners d'un academisme internacional, polítics sensibles. Tots estan d'acord a delegar la feina d'arranjar el món a la cordialitat de cor de l'*élite*. Els resultats de llur apostolat no són pas del tot negligibles. Ginebra i la S. de les N. ho palesen. En tercer lloc, es perfila la figura de l'internacionalisme comunista.

Avui, la preocupació més gran dels dirigents de la U. R. S. S. (d'aquesta Unió Soviètica el caràcter essencial de la qual és d'ésser un marc no rígid, indefinidament extensible), llur preocupació més gran és d'evitar que es fixi una frontera entre els Soviets i la resta del món—una frontera que, adquirint una duresa calcària, limitaria les possibilitats de l'expansió ideològica de la revolució. Un nou europeisme neix avui a Moscú. Ha rebut ja un nom, el d'*humanisme socialista*. Els comunistes havien lluitat de primer *contra* l'esperit europeu, en nom de l'internacionalisme mundial. Però gràcies al joc de les condicions històriques, resultà que Europa torna a ésser el veritable terreny d'experiències del nou humanisme, perquè cap altre no permet uns agrupaments més eficaços. Llurs experiències en tot el món han conduït els comunistes a reconèixer que Europa forma una individualitat, no solament econòmica i tècnica, sinó cultural abans que res.

* * *

Res no es fa a contracorrent de les necessitats econòmiques. Però estem d'acord amb els marxistes més intransigents per a dir que aquestes necessitats econòmiques, lliurades a elles mateixes, només són capaces de moviments anàrquics i d'explosions insurreccionals sense endemà. Aquestes necessitats econòmiques no tenen cervell per a pensar, boca per a expressar-se. Són déus sense rostre. Qui els donarà cervell i boca, si no l'intellectual? El cas tipus de l'intellectual formulant les lleis de l'economia, és Marx. El cas tipus de l'escriptor descobrint tot d'una el món i els seus sofriments, és Gide, que els seus primers contactes amb les realitats humanes, és a dir la misèria tràgica de les masses, han trasbalsat profundament, i que aleshores ha viscut mesos d'angoixa...

Les necessitats econòmiques resten vagues i balbucejants mentre no estan ordenades segons les lleis durables de l'esperit i del seu mètode. De totes maneres, l'intellectual és incapaç de prestar aquest servei si talla els lligams entre ell i el dolor del món. Li cal estendre a tots els homes aquesta bella noció de la dignitat de l'home que li és tan cara per ella mateixa.

Pintar la vida i viure-la — dues tasques entre les quals l'intellectual és repartit i esquinçat. Pascal deia en algun lloc que «tot el mal ve del fet que no sabem restar dintre una cambra». Saber restar dintre la seva cambra, però saber també sortir-ne. Saber-hi tornar després, per a tornar-ne a sortir. D'una banda l'ofegament, de l'altra la dispersió. D'una banda el resclosiment, de l'altra la vulgarització. El problema consisteix a navegar entre aquests dos esculls. L'Europa nova demana, per a néixer, la concordància del desig d'entesa entre els pobles — de l'heroisme dels militants — de l'honestedat dels intellectuals, tríade indispensable.

* * *

Penso que a aquest preu la raça blanca sabrà prosseguir la seva evolució històrica, trobar un dia el seu camí i salvar-se a despit dels tombants sagnants als quals els esdeveniments la forçaran. No desespero que aquesta necessitat popular, aquest heroisme i aquesta honestedat, condicions de la salvació, es trobin un dia en el mateix recó de l'espai i el mateix sector del temps. La humanitat en què vivim és una construcció illògica, l'Europa potser no es farà pels camins de la raó, però fet i fet es farà. No és pas una convicció messiànica o profètica el que expresso, sinó l'efecte d'una confiança fonamental en els recursos de la raça blanca. En altres hores, de vegades més greus, ha sabut refer-se i retrobar un equilibri compromès.

De totes maneres, dels tres candidats a la formació d'aquesta Europa de què parlava ara mateix, crec, molt objectivament, deixant de banda tota preferència personal, que ni Roma, ni l'humanisme liberal, ja no posseeixen la joventut, la independència i l'esperit d'agressió joiosa que són necessaris per a l'acompliment d'aquesta enorme tasca.

JEAN-RICHARD BLOCH

(*Copyright Opera Mundi*)

(*) Vegi's MIRADOR des del n.º 356.

Jean-Richard Bloch davant el micròfon de l'estació VCSPS de Moscú

Mirant a fora

El Tribunal Suprem dels E. U.

En el seu llibre L'Homme, cet inconnu, *el Dr. Alexis Carrel parla amb admiració i respecte del Tribunal Suprem dels Estats Units. Ara, aquesta institució ha fet parlar d'ella perquè ha declarat inconstitucional l'A. A. A., la política agrícola de Roosevelt.*

El Tribunal Suprem té el seu estatge en un edifici de Washington que és la rèplica, en més gran, del Temple de Diana a Efès, però així com la construcció d'aquest exigí cent-vuit anys, els americans, per a reproduir-lo en més gran, només n'han esmerçat quatre.

Els jutges (no cal que siguin advocats) són nou, nomenats pel president i ratificats pel Senat, si no per a tota la vida, almenys fins a l'edat de jubilació, setanta anys, la qual però pot retardar-se. Un jutge d'aquests només pot ésser revocat per la Cambra, sobre inculpació de crim o d'alta traïció, i servint el Senat de tribunal d'apellació.

El Tribunal Suprem no pot fer lleis, però les pot anullar.

* * *

Del president del T. S. — chief justice — *Marshall, es conta que proposà als seus companys dinar tots nou junts un cop cada setmana, i, en un rampell de puritanisme, no beure vi si no plovia. El dia del primer dinar, Marshall demanà a Story que sortís a veure quin temps feia.*

—Serè—tornà dient.

—Bé—respongué el chief justice *salomònicament—; que portin madera. Segurament que plou en algun dels Estats que depenen de la nostra jurisdicció.*

* * *

L'actual chief justice *és Hughes, que fou adversari de Woodrow Wilson i amic i col·laborador de Hoover. Deu ésser l'únic americà que no treballa en mànigues de camisa.*

L'estiu passat, sota una calor tòrrida, els seus col·legues li demanaren per treure's l'americana.

—De bona gana—respongué Hughes, guardant-se ben bé de fer-ho.

Lectura d'informes, discussió... Al moment de votar, Hughes diu, amb to ferm:

—Senyors, esteu a punt d'adoptar una decisió greu. Tota la nació té els ulls fits en vosaltres. Per aquest moment solemne, no podrieu posar-vos l'americana?

L'esquí i la diplomàcia

Titulesco i la seva dona són aficionats als esports d'hivern.

—Les vostres impressions sobre l'esquí? —preguntà un repòrter al polític romanès.

—Es l'esport més agradable que conec. Aneu, emportat com per un vertigen, guiantse una mica per la pròpia estrella, i, al voltant, tot passa més de pressa que la vostra voluntat. Només hi ha una cosa que, a moments, us doni una sensació semblant...

—Quina?

—La diplomàcia europea.

Bergery, les esquerres i les dretes

En una conferència recent, Gaston Bergery ha parlat de l'absurditat d'una crisi econòmica mundial, durant la qual als Estats Units s'han destruït tones de blat, al Brasil de cafè i a Cuba de sucre... Després, parlant de política francesa i explicant per què no s'uneix ni al Front Popular ni a les Creus de Foc, ha exclamat:

—Quan tindran caràcter els homes d'esquerra i idees els homes de dreta?

L'oncle d'Amèrica de Pirandello

La glòria no somrigué a Pirandello fins passada la cinquantena. Els seus començos foren difícils i més d'una vegada els creditors no el deixaven viure. La seva única esperança era un oncle d'Amèrica que, amb tota seguretat, el faria hereu.

—Bé—va dir-li un creditor—, i quan decidirà morir-se i tindreu diners?

—No cal que es mori—féu l'autor dels Sis Personatges*—. Vindrà personalment a Europa a posar les coses en ordre.*

—I quan serà això?

—Així que li enviaré el preu del bitllet.

Historieta suïssa

Per als ginebrins, els bernesos són lents d'esperit proverbialment.

De resultes de Déu sap què, un bernès agafà la idea fixa de deixar-se anar en paracaigudes. Només parlava d'això i havia arribat a reunir una documentació impressionant sobre models de paracaigudes i llur ús.

Un dia, un aviador, després de llargues negociacions, consentí a satisfer el desig de l'aficionat.

—Quan us digui «salteu»—explicà l'aviador—, salteu, compteu fins a deu i estireu l'anella que fa obrir el paracaigudes.

—Ja ho sé, ja ho sé.

Emprenen el vol. A set-cents metres, l'aviador crida:

—Salteu!

El bernès salta.

Tot Berna era al camp d'aviació. La gent van veure una massa negra que es desprenia de l'aparell i queia a terra. Tothom hi acudí. La topada havia estat terrible. El bernès s'ha estavellat. Però encara viu, i els de més a prop poden recollir el seu darrer alè. El senten que murmura:

—Tres!

CAP A LA FI D'UN RÈGIM

Sorolls subterranis

Aquest article fou escrit dues setmanes enrera. La censura no en respectà més que una ínfima part; tot el que avui en publiquem fou víctima del llapis roig.

No ha perdut pas, però, en línies generals, la seva actualitat. Cada dia amb més insistència i amb força versemblança, la premsa estrangera i les agències d'informació donen notícia de desercions quantioses — tant que Iugoslàvia pensa establir un camp de concentració per als fugitius — i d'aldarulls seriosos en poblacions tiroleses.

Naturalment, els diaris italians i els serveis oficials desmenten aquestes notícies.

La guerra italo-etíop, per bé que de caràcter colonial, ha suscitat una gran indignació en tot el món. I l'aversió general es concentra sobre el feixisme i se'n desitja la fi com un alliberament general.

Una de les característiques del feixisme és la impulsivitat, i la seva conseqüència són els errors. En aquests darrers dotze mesos, Roma n'ha comès una sèrie remarcable, en el camp diplomàtic i en l'econòmic.

El poble italià ha travessat fases diverses: de l'esbalaïment a l'entusiasme, de la fredor a l'angoixa i de l'angoixa a l'ànsia del qui espera alguna cosa, alguna cosa que sap que ha d'arribar, però que no pot definir ben bé.

Aquesta cosa esperada, en canvi, per al qui observa fora dels confins de la Península, és ben clara: el canvi de règim i la caiguda del feixisme.

* * *

Si les masses populars—tan volubles—pressenten que alguna cosa està a punt de succeïr, no manquen els qui treballen per dur de nou Itàlia al camí del qual es desvià amb la Marxa sobre Roma.

A aquest propòsit exposarem la situació tal com es desprèn dels elements de judici que posseïm.

Una revolució en el sentit estricte de la paraula, del tipus de la russa, no és possible avui a Itàlia. No pot fer cap revolució un poble sense armes, i aquestes estan en possessió només de l'exèrcit i, limitadament, de les camises negres, les quals, d'altra banda, en les esferes dirigents del feixisme, no són totes considerades segures.

El descontentament per la política mussoliniana es va estenent entre aquella part de la població que, àdhuc sense armes, posseeix els mitjans necessaris per a fer trontollar el règim feixista, que fins ara han acatat.

La indústria i el comerç estaven en crisi abans de la guerra, després d'haver estat mig arruïnats per l'estabilització de la lira a un tipus massa alt, i ara es troben en la situació més angoixosa. Les sancions han donat el cop de gràcia. Els agricultors no es troben pas en millors condicions.

En les altes esferes vaticanes es viu en una gran preocupació, tement que un capgirament eventual tindria repercussions per a la Santa Seu i que un govern d'extrema esquerra revisaria o anullaria el concordat del Laterà.

En els ambients més pròxims al sobirà, les idees dels quals es coneixen, hi ha una hostilitat envers el règim. S'assegura que Víctor Manuel III ha estat sempre contrari a la guerra africana, i aquesta duta a ultrança costarà enormes sacrificis de sang i de diners, i una pau honorable no pot fer-la més que un altre govern.

Però aquestes forces aplegades, o encara separades esperant el moment oportú d'ajuntar-se, poden exercir una acció decisiva sobre la sort del règim? Certament, però estarien encara molt de temps en estat de gestació, si altres elements no funcionessin amb ritme accelerat. Aquests elements—que compten amb moltes simpaties a l'estranger, especialment a Anglaterra i a França—voldrien que la caiguda del feixisme es desenrotllés senzillament com un canvi de govern: Mussolini bandejat, el rei nomena nou govern i es convoquen eleccions generals. Retorn a la Constitució.

Senzillíssim, teòricament. Però són catorze anys de dictadura que no poden esborrar-se tan fàcilment, durant els quals Mussolini s'ha mantingut en el poder sense mirar prim en els mitjans de defensa, i amb el consentiment del rei i dels exponents de les forces vives de l'Estat. S'acontentarà el poble d'un tranquil canvi de govern, com si res no hagués passat de 1922 ençà? No és de creure-ho.

Al temps de l'engrescament inicial

«Però—escriu Mario Mariani, un dels intellectuals més autoritzats entre els exiliats italians—si aquest és l'únic mitjà possible per a alliberar-se «tot d'una» del feixisme, acceptem-lo; després, ja es veurà. Després serem nosaltres a decidir; però una acció nostra de caràcter violent és difícil de realitzar, perquè estem impreparats. Esperar uns quants anys per a armar-nos i preparar-nos significa mantenir en vida el feixisme; i d'altra banda, les forces conservadores i monàrquiques s'adonen que l'extremisme està en condicions de dirigir el moviment, s'agruparan al voltant de Mussolini, i nosaltres antifeixistes seguirem vivint a l'exili o a la presó.»

Es curiós d'observar que molts comunistes s'han adherit a la idea de Mariani, mentre que els nittians de París són partidaris d'una acció revolucionària directa que enderroqui ensems la dictadura i la monarquia. Els socialistes vacillen, però bona part d'ells es decanten per «començar per la reconquista de la llibertat abatent la dictadura; la resta, després».

En dues grans capitals europees es treballa intensament per a facilitar la solució; però si en una predomina l'extremisme, en l'altra predomina el conservadorisme, que sembla comptar amb forts ajuts morals internacionals i troba un vast corrent favorable en la Península.

Malgrat els rumors d'actual hostilitat del rei envers el govern, i els encara més puerils de l'antifeixisme del príncep hereu, hom considera col·lectiva la responsabilitat del tron i del govern en els esdeveniments d'aquests darrers temps. Però els italians, com tots els llatins, tenen un fons de bon sentit i s'acontentarien que en l'obra de reelevació del país es procedís per etapes. De primer, la llibertat, la possibilitat de dir i d'escriure el que es pensa, de discutir, de triar els propis representants. Després...

* * *

Aquesta és, a grans línies, la situació italiana abans de la pròxima fi del feixisme. Però no es pot descartar la possibilitat d'un esclat de l'ira popular, a la qual podria associar-se part de les camises negres o de l'exèrcit. Tot és possible avui a Itàlia. Només és impossible que el feixisme pugui superar aquest període crític i reforçar-se.

TIGGIS

AUTO-LITE BATTERIES
LA MARCA DE FAMA MUNDIAL
SENS COMPETÈNCIA
EN DURACIÓ I ECONOMIA
ESTACIÓ DE SERVEI:
GARATGE ELECTRIC
Moià, 6 i 8

¡NERVIOSOS!
Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades
GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ
que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la
Neurastènia, Impotencia (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigens, fadiga corporal, tremolors, dispèpsia nerviosa, palpitacions, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.
Les Gragees potencials del Dr. Soivré, més que un medicament són un element essencial del cervell, medul·la i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financiers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Soivré, tots els esforços o exercicis fàcilment i dispensant l'organisme per rependre'ls sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.
Basta pendre un flascó per convèncer-se'n
Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica
NOTA.—Dirigint-se i trametent 0'25 pts. en segells de correus per al franqueig a Oficines Laboratorio Sàkatarg, carrer del Ter, 16, Barcelona, rebran gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties

CASA REÑE
COPIES a màquina
CIRCULARS
amb multicopista a preus reduïdíssims
TRADUCCIONS de l'anglès i francès
MONT-SIÓ, 18, pral. - Telèf. 18053

ENCARREGUEU
ELS VOSTRES IMPRESOS ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS
TALLERS GRÀFICS
PATRICI ARNAU
VERDAGUER I CALLÍS, 3, 5 i 7
(DAVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)
ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGÀNCIA I ECONOMIA EN ELS ENCÀRRECS. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON
14856

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics
Correus: Apartat 190
Teleg.: "Carburos"
BARCELONA
Mallorca, 232
Telèfon 73013
CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA
PRESSUPOSTOS ESTUDIS CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL CINEMA

UN FILM DE STERNBERG

Crim i càstig

El nom de Josef von Sternberg estarà per sempre associat a la darrera etapa del cinema mut. Ell fou potser el qui més contribuí a portar el vell cinema a una situació límit, una situació tal que demanava ésser transcedida, cosa aquesta que fou possible gràcies a l'aportació del so i de la paraula.

Ara, en la perspectiva que la distància crea, podem compendre clarament com fou de lògica la metamorfosi que transformà l'estat larvari del cinema en l'estat actual. Veiem que el so i la paraula, lluny d'atemptar contra les prerrogatives de la imatge silenciosa, no venien sinó a prolongar-ne l'eficàcia.

Segurament que és per això que els grans directors s'aclimataren tan ràpidament a les noves condicions de treball. Diríeu que el so i la paraula són ingredients que trobaren a peu pla, just allò que necessitaven per anar més enllà. Penseu en el dispar que *hom veia* en *Els molls de Nova York* i en tota la potència sonora, implícitament continguda, en aquell gran film: *La llei de l'hampa*.

I així veiem, efectivament, un home com Sternbeg, que comprenia tan bé els recursos del vell cinema, donar-nos sense vacil·lacions de cap mena una obra mestra, composta de ple dintre els nous cànons que el so establia. Ens referim a *L'Angel Blau*, una de les històries més desagradables que devem al cinema.

Aquesta entrada de cavall sicilià en els nous dominis del cinema parlat i sonor comportava la creació d'un nou tipus femení, una creació que portava amb empremta inesborrable la signatura de l'autor. La creació femenina de Sternberg fou Marlene Dietrich.

La influència que aquesta creació de l'autor havia de tenir damunt el treball ulterior de Sternberg és a bastament reconeguda per tothom perquè no insistim. Podrà opinar-se el que es vulgui sobre el valor de pellícules com *L'exprés de Xangai, Fatalitat, Marroc*. El que ningú no podrà negar és la pertorbació que en aquests films significa la presència de Marlene Dietrich actuant en primer pla.

Veieu doncs, ara, Josef von Sternberg treballant sense Marlene Dietrich, treballant amb Peter Lorre, Arnold Edward i Marian Marsh damunt un *scenario* extret de *Crim i càstig*. El primer film de Sternberg sense Marlene, d'ençà d'*Els molls de Nova York*.

Crim i càstig és, sense ombra de dubte, un film de gran categoria. Per dir-ho en una paraula, és un bon Sternberg. Les qualitats inherents a l'estil del gran realitzador troben en el tema que procura el llibre de Dostoievski un terreny molt apte a llur major rendiment.

Edward Arnol i Peter Lorre en «Crim i Càstig»

El primer mèrit s'escau en el *scenario*. No hem de retornar ara sobre l'enfadosa qüestió de l'adaptació al cinema de les obres literàries. Un mot tanmateix solament per dir que, davant el dilema de fer, o bé un film, o bé una *suite* d'ilustracions damunt el llibre, Sternberg ha optat pel primer camí; ha fet doncs un film. Ens trobem efectivament davant una obra que es justifica sola, que comença i que acaba. Que marxa en una narració cenyida i concentrada, que no coneix punts morts de cap classe i que apareix resolta integralment en el cos del film.

Això no vol dir que el lector de la novella no completi mentalment, per un procés de reminiscències inevitables, el film a la seva manera. Això vol dir solament que el film s'estructura d'una manera autònoma, sense comprometre's amb aquelles llacunes que els films extrets de les novelles quasi mai no saben evitar.

Una narració concentrada i punyent. Un diàleg entre l'inspector i el criminal, heus ací el film. Sense oblidar Sònia. Al marge d'aquests tres personatges centrals, els altres personatges sí que donen la impressió d'ésser ombres amb poca consistència que surten de l'obscuritat per retornar-hi, sense deixar rastre en la vostra memòria. Però no hi fa res, la presència allucinant de Raskòlnikov, de l'inspector i de Sònia és suficient per abassegar tota la vostra capacitat d'atenció.

Sternberg és l'home dels espais comprimits. Es plau a fer moure els seus herois en una atmosfera d'opressió, que aquesta vegada es troba ésser molt escaient a les intencions de Dostoievski. Mestre del ritme, ho és també de la fotogènia. En les darreres escenes en clarobscur, Sternberg reprèn la seva millor manera, aquella que ens ha valgut moments fotogènics d'una insuperable bellesa expressiva.

Una descripció del film equivaldria a referir-se a les situacions culminants de la novella. No ho farem. Si ens obliguessin a debatre el problema de la fidelitat envers l'original literari, diríem amb la major brevetat que, llevat del promès de la germana—que constitueix una lamentable equivocació del director—, els tipus ens semblen ajustar-se d'una manera molt aproximada a les suggerències del llibre.

Peter Lorre dóna una exacta sensació de l'enorme trasbals psicològic pel qual passa Raskòlnikov, oscil·lant de l'orgull al pànic, del desesper al remordiment. Porfiri, l'inspector, està molt ajustat a les característiques del gran actor que és Arnold Edward. Marian Marsh fa una digna creació del rol de Sònia, per bé que, naturalment, res no pot donar ací idea del gran personatge creat per Dostoievski.

Un film que es veu amb gust. Fort i emocionant i que demostra que, tanmateix, Sternberg és encara i sempre un dels mestres del cinema actual.

JOSEP PALAU

TIVOLI

AVUI, TARDA I NIT
EXIT FORMIDABLE DE LA PRODUCCIÓ NACIONAL
P. C. E.

Los Claveles

La brillant partitura musical del mestre SERRANO

En el mateix programa:
POR TODO LO ALTO (esportiva) Columbia; UNA CALLE DE ANTAÑO (documental en colors; NOTICIARI FOX n.° 4 (últimes notícies); DIVERSIONES EUROPEAS (Fox); MONO SENTIMENTAL (Dibuixos en colors) Columbia.

NO DEIXEU DE VEURE AL
ASTORIA
L'astre nen més emotiu de la pantalla en
EL NIDO DESHECHO
(LOS HIJOS DEL DIVORCIO)
CON FRANKIE THOMAS
EDWARD ARNOLD
KAREN MORLEY
Un tema interesantíssim per a la societat moderna
Un film RADIO... naturalment!

PANORAMA

Margaret Kennedy, Paul Czinner i Elisabeth Bergner

Un dels films més remarcables de la temporada actual, un film que tenim entès que es presentarà al Coliseum, és sens dubte *No em deixis*, la cosa més perfecta que ha rodat el cèlebre realitzador alemany Paul Czinner, ara incorporat a la cinematografia anglesa.

La seva muller, la genial actriu Elisabeth Bergner, interpreta aquest film, en el rol central del qual ens dóna finalment el cinema l'equivalent d'aquelles interpretacions que en el teatre li han valgut un prestigi incomparable.

No em deixis és la fidel adaptació al cinema de l'obra de Margaret Kennedy *El ximple de la família*, obra en la qual hom retroba els herois de *La nimfa constant*.

Es un film magistral del qual parlarem arran de l'estrena. Al nostre judici, el millor film anglès, al costat de *Jo he estat espia* i *La vida privada d'Enric VIII*.

«L'emperador de Califòrnia»

En un llibre pintoresc i animat, *L'Or*, Blaise Cendrars explica la història de Johann Anton Sutter, emigrat polític alemany que, pels volts de 1840, arribà a posseir territoris immensos a Califòrnia, tant que el mateix govern li atorgà prerrogatives quasi de sobirania.

La descoberta dels primers camps aurífers, que xuclà cap a l'Oest immensos contingents d'emigrants, assenyalà la fi del seu imperi (car Sutter era anomenat «l'emperador de Califòrnia»).

Suttner, amb les seves terres envaïdes, abandonat a les seves soles forces, traït pels seus, morí pobre, després d'haver provat inútilment de recuperar almenys una part del que li havien pres.

La vida d'aquest extraordinari *pioneer* ha estat portada a la pantalla per cura de Luis Trenker.

El respecte als textos

Era encara en temps del cinema mut. Cecil B. De Mille, que no s'havia llançat a les grans *machines* pseudo-històriques, va adaptar al film la novella *El pi solitari*, de John Fox, novellista de bastanta popularitat als Estats Units.

L'autor, que assistí a la primera projecció, anà a trobar De Mille.

—No hauria mai conegut el meu llibre—li digué—. Però us dono les gràcies perquè almenys heu deixat el pi.

—El bo del cas—deia després De Mille—, que no li ho he dit per a no disgustar-lo, és que tampoc era un pi.

Notícies curtes

Thelma Todd ha deixat una fortuna de 70,000 dòlars a la seva mare, i un dòlar al seu marit, Pasquale di Cicco.

— En *Intelligence Service*, en francès (?), *The Last Outpost*, en anglès, treballen Claude Rains, Cary Grant i Gertrude Michael.

— Posats a no deixar tranquil cap llibre, realitzadors francesos han rodat *Le Roman d'un Spahi*, de Pierre Loti.

— Un cinema de Baltimore, que projectava *Una nit a l'Opera*, dels quatre germans Marx, ofereix deu dòlars a qui pugui estar-se de riure.

— S'anuncia un film tret d'un llibre de Kipling, amb Franchot Tone i Freddie Bartholomew: *Capitans valents*.

— Títol d'un pròxim film de Kay Francis: *Mestressa de la moda*.

— Als Estats Units anuncien un film de guerra, segons un *scenario* original, titulat *Creus de Fusta*, amb Fredric March. Teníem entès que era el títol d'un llibre de guerra de Roland Dorgelès, adaptat al cinema sense canvi de títol.

L'obra cim de 1936

COLUMBIA FILMS presenta a
PETER LORRE
EDWARD ARNOLD
MARIAN MARSH
EN
CRIMEN Y CASTIGO
Cuando un hombre de extraordinario talento, de refinada mentalidad, empuña el arma homicida...
AUTOR: FEDOR DOSTOIEVSKY - DIRECTOR: JOSEF VON STERNBERG
Un film Columbia

Temes d'actualitat

AQUELLS DOBLES. — Fins diumenge el cinema Excelsior projectà un doble programa interessantíssim: *Passaport a la fama* i *Angelina o l'honor d'un brigadier*. Com que teníem ganes de tornar a veure aquests dos films magistrals, anàrem a la sala del carrer de Corts. I la nostra sorpresa fou gran en adonar-nos que *Passaport a la fama* es donava doblat. I diem sorpresa perquè esperàvem un altre tracte de la nova empresa, que crèiem intelligent, d'aquest local. El film de John Ford doblat! I per quins dobles, Verge Santíssima! Els dobles més abominables que ens hem tirat a la cara. Uns dobles en argot madrileny. *Passaport a la fama* fou estrenat al Capitol en versió original. I portà més gent al popular cinema de la Rambla que la que hi cabia. Quina necessitat hi havia, doncs, de carregar-se al damunt les despeses d'una còpia doblada? Que es creu l'empresa de l'Excelsior que al seu local només hi va un públic analfabet? Aquella nit, durant l'intermedi, saludàrem alguns veïns de butaca coneguts: el nostre col·laborador Tasis, el crític musical Góngora, l'actor Ventayols, el crític d'art Martí Font... I tots ells, tan indignats com nosaltres, protestaven contra l'inqualificable atropellament, contra l'odiosa ensarronada.

Carmen Salazar en «El Secret d'Anna Maria»

CINEMA ESPANYOL. — Molts curts de gambals diuen que es pot triomfar perfectament en la vida sense tenir-ne ni cinc ni un bri d'intel·ligència. Que n'hi ha prou anant ben mudat. Que un vestit elegant obre totes les portes. Que és el *Sésam, obre't* d'Alí-Babà. I els pocs diners que tenen se'ls gasten amb la indumentària. Així del cinema espanyol. El cinema espanyol també creu en la fórmula cabalística de l'heroi del conte de les *Mil i Una Nits*. El poc o molt, que ara ja és molt, que pot treure dels cavalls blancs, s'ho gasta en presentació. Tota la seva il·lusió és que el públic i la crítica diguin que la presentació dels seus films és tant o més bona que la dels films americans. Tot això ho diem pensant en dues pellícules — *La Ben Pagada* i *El secret d'Anna Maria* — que, al moment en què escrivim aquestes ratlles, es projecten al Catalunya i al Capitol respectivament. La seva presentació, en efecte, és d'un colossalisme i d'una riquesa completament babilònics. Però davant aquest teló de fons tan sumptuós, què hi passa? Hi passen unes coses abominables. Ja ho veurem més avall. De moment, apressem-nos a dir que els autors d'aquests dos films ignoren que una pellícula és, primer que tot, una obra de l'esperit. I que la presentació més costosa ens deixa perfectament indiferents si el tema no té cap ni peus. Ens permeteu una digressió? Hi ha dues fórmules de film històric. La que consisteix a amuntegar presentació per tal de dissimular la inconsistència dels personatges — De Mille —, i la que arrecona el decorat a l'últim pla per tal de dibuixar el caràcter del protagonista del drama — Korda —. El primer ignora que un film és una obra de l'esperit. El segon s'ho sap de memòria. Els films de *gangsters* també tenen *presentació*. Aquesta consisteix en el sensacional espectacle de deu cotxes i vint motocicletes que, submergits dins un formidable terrabastall de sirenes, surten disparats a la caça dels criminals, en les persecucions angoixoses que us tallen la respiració, en tota la imatgeria plàstica, dinàmica i sonora, eminentment cinematogràfica, del gènere... Davant aquest magnífic i enlluernador fons es descabdella de vegades un assumpte ple d'enginy — *Passaport a la fama* —, amarat de realisme brutal, d'altres — *Contra l'imperi del crim* —. Però sovint s'hi descabdella un argument feble i poca-solta, absolutament inversemblant. Els autors de les primeres pellícules saben que un film és, primer que tot, una obra de l'esperit. Els autors de les segones encara no se n'han adonat.

Com no se n'han adonat encara els homes que remenen les cireres en el cinema espanyol. En efecte: què passa davant els decorats fastuosos de *La Ben Pagada* i d'*El secret d'Anna Maria*? Davant els del primer, un argument truculent i fulletonesc, una adaptació d'una obra del sinistre Caballero Audaz, amb cabarets, dones que es venen per un abric de pells i prenen morfina, i altres excessos poats en el repertori de l'època de *La Esfera*. I davant els del segon, un melodrama antiquat que es podia explicar en mitja hora, però que els seus autors, que en comptes d'abreujar enfarfeguen i en comptes de suggerir detallen, han narrat amb dues hores llargues de projecció, riques en superflu i fullaraca abocats a raig fet pel broc gros.

El cinema espanyol, per tal d'amortitzar ràpidament el cost dels seus films, cultiva els tòpics del melodrama més tronat, explota els sentiments més primaris i cerca sigui com sigui l'èxit fàcil. Es desesperant.

URQUINAONA. — Com desesperant és l'ús i abús que el cinema està fent de les criatures. Els assumptes americans de cinemateca rosa amb Shirley Temple, Jane Whiters, Ann Shirley, Edith Fellows... Freddie Bartholomew en *David Copperfield* i *Anna Karènina*... Frankie Thomas en *El niu desfet*... Baby Bandi en *La Mareta*... L'infant pseudo-prodigi que no pot mancar en cap film espanyol... De totes aquestes criatures, unes són molt bones, altres no tant, la majoria francament insuportables. I en conjunt tanta criatura embafa! Ara hem vist Robert Lynen, aquell noiet de posats femenins, en *Sense família*, un fulletó pesadot de ritme desigual i transicions brusques. Decididament, aquesta setmana ha estat dedicada al melodrama més baix i més tronat.

SEBASTIÀ GASCH

PUBLI-CINEMA
Passeig de Gràcia, 57. - Telèfon 79681
Sessió contínua de 3 tarda a 1 matinada
SEIENT: UNA PESSETA
CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. exclusiu
PLAERS DE L'AIGUA
Esportiva de Paramount
ELS BEBES AQUATICS
Silly Symphonie de Walt Disney
NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL segons visió PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL exclusiu.
EL PARTIT ESPANYA - AUSTRIA
AUTO - PISTES D'ALEMANYA
Documental de UFA

Estrena al
Principal Palace
del primer vodevill de producció nacional
el mar
FORMIDABLE CONJUNTO DE GIRLS ESPAÑOLAS
PIERRE CLAREL
CARMELITA AUBERT
LYBIA DIMAS
ALEJANDRO NOLLA
SAMUEL CRESPO
EN EL VODEVIL MUSICAL ARREVISTADO de PIERRE CLAREL y VALENTIN R. GONZALEZ
¡¡¡ABAJO LOS HOMBRES!!!
continuadora de FERRER y BLAY
UNA PRODUCCION NACIONAL DE J.M. CASTELLVI
amb la presentació personal de la supervedette CARMELITA AUBERT i la formidable orquestra de
¡¡¡ABAJO LOS HOMBRES!!

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL TEATRE

PETITES HISTORIES D'ALTRE TEMPS (*)

Camí de la normalitat

Les sintètiques anotacions relatives a l'activitat teatral barcelonina durant el període de la dominació francesa comporten l'escoli que és el present article, dedicat a la normalització de les representacions.

El conjunt professional substitut de la Sociedad Dramática Española fou acabdillat per un graciós de nom Felipe Blanco, arribat del teatre de Reus, on digué el director haver romàs en espera d'oportunitat per a traslladar-se a Barcelona, plaça amb vistes a la qual acoblà la companyia. Malgrat aquesta circumstància, fou Blanco obligat a reformar l'elenc, que semblà als regidors no correspondre a la importància del teatre. La formació, previ l'obligat apedaçament, s'estrenà el dia 30 de maig, «*feliz año de nuestro muy amado Soberano el Señor Don Fernando Séptimo, reuniendo al mismo tiempo la celebridad de la livertad de esta Capital*».

En la llista sotmesa a l'aprovació de l'Ajuntament es posà Felipe Blanco com a director i primer actor de *carácter jocoso*, com *actor bufo* i *figurón*. A l'hora de refer el quadro, contractà Robreño, que degué a aquest atzar la seva primera alternança amb comediants de debò. Una altra particularitat digna d'esment és haver portat Blanco dos actors mahonesos, Josep i Joan Munné, progenitors d'una dinastia que havia de llegar a la nostra renaixença dramàtica un nom culminant i immarcescible. Companyia, per la resta, *de cantado, representado y baile* integrada gairebé exclusivament per comediants illencs. Ben entès, que res d'òperes ni cosa que s'hi assemblés. El *cantado* volia dir tonadilles. La segona actriu tenia, ultra aquest empleu, el de bolera. Tres actrius eren, a més a més, cantants. Dos actors, boleros. Dos altres actors, un d'ells el director, eren graciosos en el vers i *bufos* en les tonadilles. Un altre era, ultra actor, bolero i tenor. Un altre, català per cert, actor, bolero, cantant i guardaroba. El primer any d'ésser a Barcelona tingué Blanco amb els administradors de l'Hospital la topada que passo a dir.

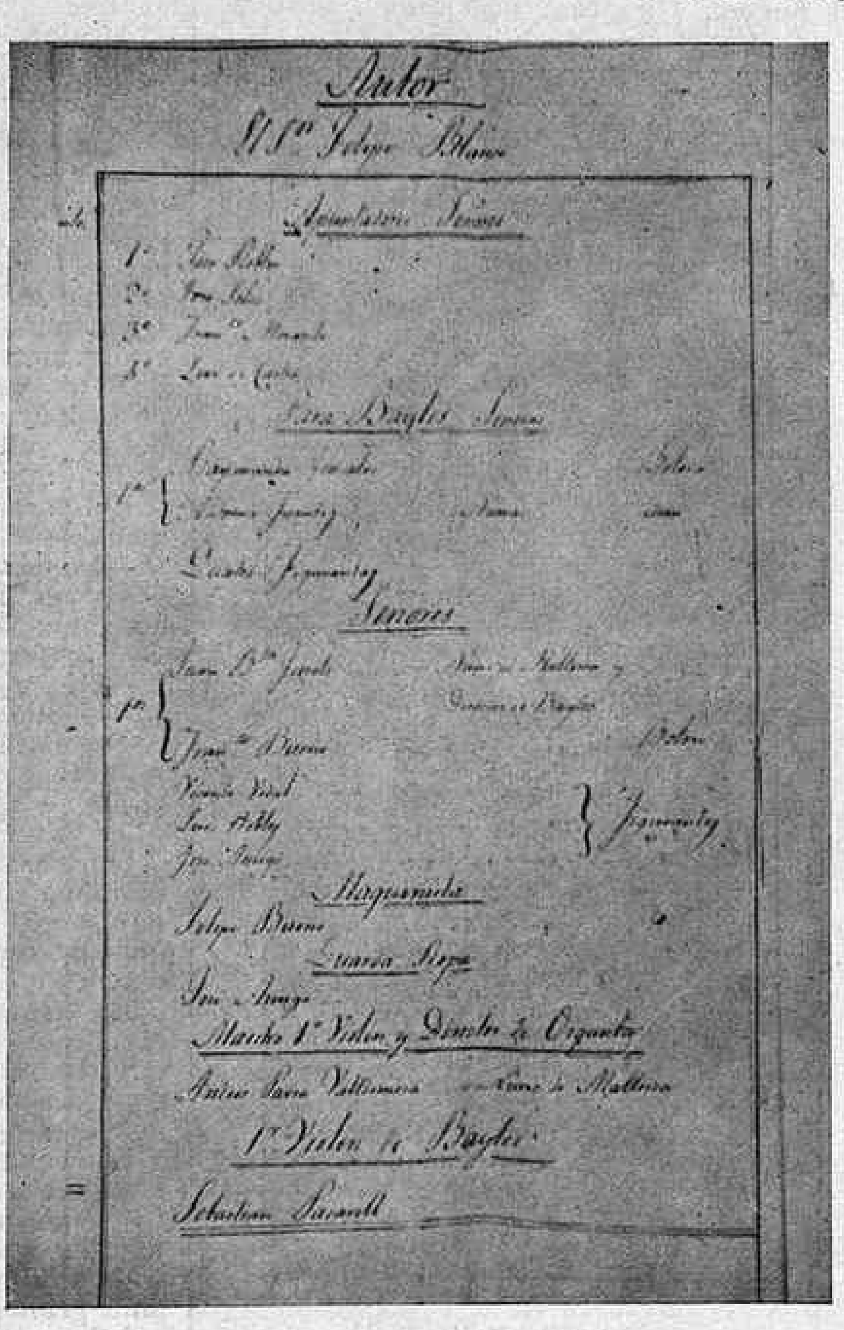

Fragment de la llista de companyia presentada per Felip Blanco a l'aprovació del Consistori

Blanco llogà el teatre pel preu de sis duros per cada dia de funció, i en arribar aquestes a noranta, una a benefici de l'Hospital. Contràriament a una pràctica rigorosament observada, fou l'arrendament convingut de paraula, «*interin se efectuava la Escritura de Contrata*». Arribada l'hora del benefici, protestà Blanco que ultra treballar de franc li fossin carregades les despeses pervingudes de la funció. Digué que una cosa era renunciar els actors a la paga d'un dia, i una altra molt distinta haver d'abonar l'import dels serveis ordinaris i extraordinaris inherents a una comèdia que ni solament li era permès de triar. En la impossibilitat d'avenir-se amb els dirigents de l'Hospital, que no s'entengueren de romanços, elevà Blanco al corregidor una queixa escrita. Féu constar, demés de les allegacions adés apuntades, «*que la voz «beneficio» sin más cláusula, está sujeta en la práctica y costumbre que se observa en el Exercicio Cómico que es pagar el beneficiado todos los gastos : Pues quando hay Empresario y éste quiere conceder todo el total de una entrada a un Actor se especifica en su contrata «veneficio libre»... Que un Empresario, por ser dueño absoluto, no tiene que dar cuenta a los actores, pues éstos sólo exigen que no les falte el pago de los sueldos contratados... Así es que en esta Compañía se hallan actores que han trabajado en este teatro en tiempo de Empresarios, y éstos no les han faltado a darles sus dietas en los dias de veneficios del Hospital...*». Emparat en aquestes i altres raons impetrà Blanco del corregidor que «*en atención de no haberse estipulado lo «libre» del citado veneficio, que del producto de éste se paguen los gastos diarios y los extraordinarios del dia, menos los actores...*».

Es veu que la companyia de Blanco «anava a partit». El corregidor demanà a l'Hospital i als regidors delegats de l'Ajuntament al teatre, que l'illustressin. Evacuades les consultes, fou Blanco constret a fer efectius «*los 120 reales que dejó de pagar por el alquiler de la Casa teatro el dia del beneficio del Hospital...*», imposant-se-li, de més a més, «*silencio*». En el fons, doncs, es discutiria el lloguer. Amb seguretat fou aquesta l'única vegada que l'Hospital, atent sempre als detalls més ínfims, mestre en l'art de pactar i treure partit dels pactes, deixaria obrir el teatre sense formalitzar abans l'escriptura corresponent.

En 1820, recolzat en un Decret sobre llibertat d'indústria promulgat per aquells dies, intentà Blanco de «*plantificar un nuevo teatro*», propòsit que «*en virtud de varias reflexiones de conveniencia pública*» li desbaratà l'Ajuntament, partidari de conservar a l'Hospital la prerrogativa de què gaudia.

Resten altres antecedents de Felipe Blanco, comediant que ultra d'haver-li tocat de renuar el curs de les representacions, interromput a causa de la guerra, ubicà per sempre més a Barcelona, on no deixà mai de treballar i on, altrament, traspassà en 1827, no sense haver contribuït, en castellà, a la representació de diversos actes catalans.

JOSEP ARTIS

(1) Vegi's MIRADOR, núms. 358 i 359.

A L'ESPANYOL

«Bon cop...» d'E. Casanovas

Divendres passat a la nit obria les portes del Teatre Espanyol la companyia Vila-Daví per a una temporada de teatre popular amb l'estrena de *Bon cop...*, melodrama patriòtico-policíac d'Enric Casanovas.

L'obra, originàriament, tenia un títol més expressiu i concret. Aquest *Bon cop*... era *de falç*. L'autoritat governativa, alarmada de la propaganda que aquest títol representava, volgué assabentar-se del contingut de l'obra, i sembla que aquest assabentament ha estat en perjudici de la integritat, no solament del títol, sinó també dels parlaments, discursos, crits, reflexions i sentències que proliferen en l'acció, i fins en la pretesa composició poètica amb què aquesta es clou — el senyor Casanovas s'atreveix amb els versos i tot —, car s'ha traduït en un esporgament implacable d'allusions i sotaentesos que han deixat aquesta nova creació de l'autor de *Miss Thery* despullada de tota la faramalla amb què tant devia comptar per entusiasmar el públic. Tot amb tot, no ha estat aquest esporgament tan vigorós que no deixi entreveure a través del que ha quedat quina era la inspiració que movia el senyor Casanovas en empendre el seu tema.

No cal que ens sincerem, ara, explicant què pensem de la censura ni les nostres idees polítiques. Però sí hem de dir que la que ha estat exercida damunt aquest *Bon cop*... l'hem d'agrair, si més no, en nom de la decència civil. Aquestes coses amb les quals ha volgut cercar un èxit el senyor Casanovas, haurien d'ésser prou respectades de tothom perquè no fos possible mai que ningú les volgués fer muntar dalt d'un escenari per a res i menys, com en aquest cas, per a sollicitar uns aplaudiments que hom espera que siguin atorgats a tot allò que l'autor vol fer servir per a amagar la seva indigència d'invenció.

Perquè l'obra en si, aquest desgraciat *Bon cop*..., no és res absolutament que valgui gran cosa per ella sola — un conflicte sense cap ni peus, situat en un país imaginari (és clar!) on ningú no sap, ni l'autor, què hi arriba a passar, amb espies heroics i heroiques, bells i valents, militars fatxendes i babaus, milionaris contrabandistes i comtesses seductores, bandits borratxos i infeliços i nens innocents que moren en escena, velles ploraneres que maleeixen la guerra i soldats que es deixen escapar presoners i vigilats com aquell que res, plans de fortaleses d'un poder taumatúrgic i un exèrcit que va de bòlid —. Allò en què el senyor Casanovas havia posat la seva fe era tot el que amb l'acció de la censura ha quedat minimitzat de tal manera que li deu haver frustrat totes les aspiracions.

Ens sap molt de greu veure un conjunt com el que han reunit Maria Vila i Pius Daví, en el qual trobem tantes cares conegudes i tan bons elements com les senyores Alonso, Morera i Guart, la senyoreta Ferràndiz i els senyors Gimbernat i Ventaiols —per no citar tothom—, que treballen, ultra els titulars, amb entusiasme i bon relleu, al servei d'una obra de tan poca qualitat com la del senyor Casanovas, al qual, si poguérem lloar quan ens oferí *Miss Thery* per les bones condicions d'imaginació i intriga amb què se'ns hi va donar a conèixer, aquesta vegada som ben lluny de poder-lo felicitar.

Endemés, si no fos que estem segurs que per a ell resulta més fàcil escriure comèdies que estudiar el català, ens atreviríem a aconsellar-li que hi dediqués alguna estona. La pàtria potser li ho agrairia més que no aquesta mena de gastament de míting que ens ha donat amb *Bon cop*...

JOAN CORTES

Conferència sobre Fontova

L'Institut del Teatre de la Generalitat rebrà demà oficialment un donatiu de records personals de Lleó Fontova, cedits a la Generalitat pels familiars del gran actor. Amb aquest motiu llegirà Josep Artís una semblança del gran actor.

Lleó Fontova

A LA RECERCA DELS GITANOS

De Nina Raievska a la Cuenca

Nina Raievska, la formosa primera ballarina dels ballets russos de Woizikovsky que aquests darrers dies han actuat amb tant d'èxit a l'Olympia, ens ha confiat el seu desig d'apendre a ballar flamenc.

—Vull—ens ha dit xampurrant la llengua de Cervantes — que em porteu allà on hi ha gitanos perquè m'ensenyin i per apendre els seus passos de dansa.

No és certament Nina Raievska la primera ballarina estrangera que estant a Barcelona ens ha demanat que li ensenyéssim els nostres gitanos flamencs.

Nina Raievska

La gent de fora deuen creure segurament que aquí tenim gitanos amagats o que això del flamenc, que ells tenen l'equivocat pressentiment que és cosa purament barcelonina, ho regategem a la gent que no són d'aquí.

Encara no fa gaire temps, vàrem trobar en una important revista nordamericana de turisme un pintoresc anunci d'un no menys pintoresc creuer per la Mediterrània, que deia poc més o menys :

«Per veure les piràmides d'Egipte, l'Acròpolis d'Atenes, els poètics canals de Venècia i per veure ballar el bolero a Barcelona. Embarqueu-vos.»

Això i altres coses semblants que passen cada dia expliquen el perquè d'aquest concepte equivocat de la gent que ens arriben cada dia amb ganes de veure gitanos al districte V i escultures gòtiques amb la navalla a la mà.

La curiositat de Nina Raievska, però, és més disculpable si es té en compte que interpreta als ballets russos de Woizikovsky la núvia gitana d'*El amor brujo*, i naturalment té un explicable desig d'incorporar al seu treball tots els detalls necessaris per a fer-lo reeixir.

Nosaltres hem anat a veure ballar *El amor brujo* de Falla a Nina Raievska i hem procurat establir la veritable distància que hi ha encara entre ella i els seus balls i els gitanos que li ensenyin els passos de llurs danses. Aquesta distància no és, com ella potser encara creu, la que hi ha tan sols de l'Olympia a cal Manquet, sinó que és la més considerable que hi ha des de Rússia fins a Càdiz o Jerez o Sevilla mateix.

Això no vol pas dir, ni molt menys, que Nina Raievska estigui impossibilitada de recórrer aquesta distància per llarga que sigui, ni molt menys vol dir que estigui encara absolutament al començament del llarg camí.

Antonia Mercé, l'Argentina, que ha contribuït a escampar per tot el món aquests afanys i aquestes aficions de la dansa gitana, va dir una certa vegada :

— Ballar, hi ha molta de gent al món que balla bé, però els que caminem millor som els espanyols.

Veient ballar Nina Raievska ens ha vingut a la memòria aquesta frase de l'Argentina, perquè la ballarina russa, a més a més d'ésser de les persones que saben més de ballar allò que balla tot el món, és de les persones que coneixem que camina d'una manera més semblant a la dels ballarins flamencs.

Ja és alguna cosa, i quant a allò d'ésser russa i dir-se Raievska, no és cap obstacle per arribar a assimilar la dansa flamenca i el seu exacte matís euríitmic.

Va haver-hi el segle passat, per allà el 86, un famosíssim cantador flamenc que es deia Franconetti i era, com el seu cognom indica, italià pels quatre costats. Silverio Franconetti fou portat de petit i criat a Morón de la Frontera i va vèncer l'atavisme de la seva ascendència assimilant totalment l'ambient i el tarannà particularíssim de la flamenqueria i es destacà notòriament en el conreu del seu cant, tan difícil i consubstancial com la dansa mateixa.

Silverio Franconetti va arribar amb els anys a establir un cafè cantant a Sevilla, que fou la veritable Meca del *cante grande* en competència amb el famós Café del Burrero.

El de Silverio estava establert al carrer del Rosario, on ara hi ha els magatzems de la farmàcia del Globo, i el del Burrero al carrer de Tarifa.

A més a més hi havia aleshores els següents altres cafès cantants a Sevilla : Salón Filarmónico, al carrer de l'Amor de Dios, on avui hi ha una sucursal de la casa Ford ; el Café de la Marina, situat al carrer de la Mar, avui dit de García Vinuesa, on ara hi ha la redacció d'*El Liberal*, i el Café de San Agustín, a la Puerta de Carmona, als alts del que fou aleshores el presidi de San Agustín.

Silverio Franconetti ho cantava tot i dominava amb veritable mestria tots els més diversos estils, però allò que el féu més famós fou el cant dit de *serranillas*, i d'aquesta mena de cants fou famosa, per la perfecció amb què la cantava, aquesta lletreta que era feta d'ell mateix :

Cuando se corta una rama
el tronco siente el dolor,
las raíces lloran sangre,
de luto viste la flor.

Li feia la competència, i gairebé l'igualava en prestigi, Antonio el Portugués, el que més valia després de Franconetti d'entre els cantadors que aleshores sonaven i que eren, entre altres, Paco el Sevillano, Lorente, Porreta, el Mezcle, Carito, Chato de Jerez, el Hollero, el Marrurro, Enrique Ortega, Salvaorillo el de Jerez i Juan Junquera.

A més a més hi havia els malaguenys, que no eren considerats de prou casta, però que varen imposar a la fi el seu estil dins el classicisme del cant gràcies a l'extraordinària qualitat de Juan Breva, secundada tenaçment pel Canario, Perote i el Niño de Tomares.

Tot plegat però van eclipsar-ho temps després Chacón i Fosforito, els sevillans que tornaven pels furs del *cante grande* i per la intangible puresa del flamenc cantat i ballat.

ERNEST GUASP

(*Segueix a la pàgina* 8)

Telèf. de MIRADOR: 22592

URQUINAONA
Avui, dijous, tarda
EXTRAORDINARIA ESTRENA
Un alardó de realització en una pel·lícula netament espanyola
Pels seus autors:
Eduardo Marquina
i Luis Fernández Ardavín
Pel seu adaptador:
José López Rubio
Per les seves estrelles:
Rosita Díaz-Gimeno
i Julio Peña
Pels seus escenaris:
Lerma, La Granja, Madrid
Pel seu ambient:
L'Espanya palatina
del segle XVIII
ROSA DE FRANCIA
Rosita DIAZ
20
Secundats per les infinites possibilitats de so, fotografia i realització dels Estudis de
HOLLYWOOD

A V U I
BOSAMBO
UN PROBLEMA COLONIAL DE PALPITANTE ACTUALIDAD
BOSAMBO
LAS CANCIONES MAS BELLAS INTERPRETADAS POR NINA MAE Mc KINNEY
BOSAMBO
UN EMOCIONANTE EPISODIO EN LA LUCHA ENTRE DOS RAZAS
MARYLAND

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTI
Màxima rapidesa □ Màxima qualitat
AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

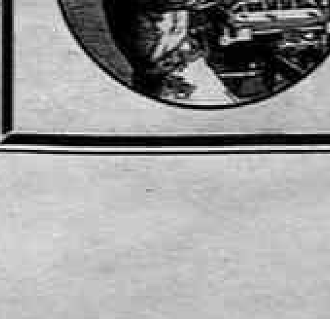

SAVOY
LES ULTIMES NOTÍCIES DEL MÓN
PASSEIG DE GRACIA, 86.—Telèfon 76988
Sessió contínua des de les tres de la tarda a la una de la nit
BUTACA, UNA PESSETA
NOTICIARIS FOX MOVIETONE i FRANCE ACTUALITES
L'OLIBA I LA GATA, dibuixos de Terry Toon, Fox
SIMFONIA EN BLAU, interpretació geomètrica de la música, a tot color
DEPORTS DE LA NEU (Garmisch) Les pistes on es celebren les Olimpíades. Entrenament dels equips.
Primer número de PANTALLA DEPORTIVA
ESPANYA - AUSTRIA
HOMENATGE A EN SAMITIER A LES CORTS

COLISEUM
Dilluns, estrena
Tango Bar
per
Carlos GARDEL
ROSITA MORENO
Enrique DE ROSAS
ESCOLTEU
PER DARRERA VEGADA
la veu meravellosa del malaurat cantant, vegeu-lo en la seva darrera i millor creació
Es un film Paramount

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

FA SIS-CENTS ANYS

Pere III, poeta, orador i cronista

I II

El rei Pere III mostrà sempre per la història una afecció entusiasta i decidida. Per diversos procediments aplegà en la seva nodrida biblioteca els següents llibres historials: Cròniques dels reis de França, Cròniques d'Espanya, Crònica de Jaume I, *Liber gestorum, Liber canonicorum, Cronicas gestorum antiquarum, Liber nostrarum cronicarum, Cronicas gotorum,* Crònica universal, Cròniques dels reis d'Hongria, Dàcia i Noruega, Històries d'Orosi, Sant Isidor, el Pacenc, Summa de les Històries, Cròniques de Sant Victorià de Navarra, Cròniques de Sicília, *Compendi Historial* de Jaume Domènech, etc.

La seva afecció, però, no es limità a llegir llibres d'història, sinó que el dugué a escriure la crònica del seu regnat. A imitació del seu tercer avi, el rei Jaume I, escriví el que volgué que fos intitulat *Llibre en què es contenen tots los grans fets qui són entrevenguts en nostra casa dins lo temps de nostra vida, començant-los a nostra nativitat.*

Per acabar tan extensa obra es valgué de la col·laboració d'En Bernat Dezcoll (mort vers 1390), la feina del qual revisava atentament; «podets fer — li deia — tro [fins] lla on per vós és estat reconegut... e si res hi dubtets lleixats-hi espai de guisa que tota vegada se puixa continuar». La tasca de Dezcoll, doncs, no tan solament era feta segons prèvies indicacions reials, sinó que també el propi Pere III vigilava i esmenava la continuació del que ell havia començat («lo llibre de la nostra vida començant per nós»). Al pròleg de la *Crònica* Pere III deixà el seu segell personalíssim, car la seva estructura és molt semblant a la dels seus parlaments a les Corts, com també les citacions bíbliques que tant hi sovintegen.

L'època en què Pere III i Bernat Dezcoll hi treballaren més intensament devia ésser del 1369 al 1375, data, aquesta darrera, en què sembla que el conjunt de la *Crònica* ja devia estar redactat. Els darrers capítols devien ésser revisats i modificats entre 1377 i 1378. Dels set llibres de la *Crònica,* els tres primers són indiscutiblement redactats per mà del rei; al quart apareix més manifesta la col·laboració d'En Bernat Dezcoll que es manté en la resta. Els darrers fets narrats per la *Crònica* corresponen a l'any 1382.

La gran catalanitat d'esperit i temperament de Pere III es manifesta esplèndidament en la seva *Crònica.* Així, per exemple, quan a causa de les donacions de la reina Na Lionor de Castella, muller d'Alfons III i madrastra de Pere III, a favor del seu fill Ferran, els valencians s'alçaren per tal de no ésser, així, exclosos a poc a poc de la unitat catalana, havent En Guillem de Vinadea adreçat paraules dures als sobirans, digué el rei a la reina, segons la *Crònica*: «—Ah, reina, açò voliets vós oir?—E ella, tota irada, plorant dix:—*Senyor, esto no consintria el rei don Alfonso* [XI] *de Castella hermano nuestre, que ell no los degollasse todos.*—E lo senyor rei respòs:—Reina, reina! El nostre poble és franc, e no és així subjugat com és lo poble de Castella, car ells tenen a nós com a senyor e nós a ells com a bons vassalls e companyons.»

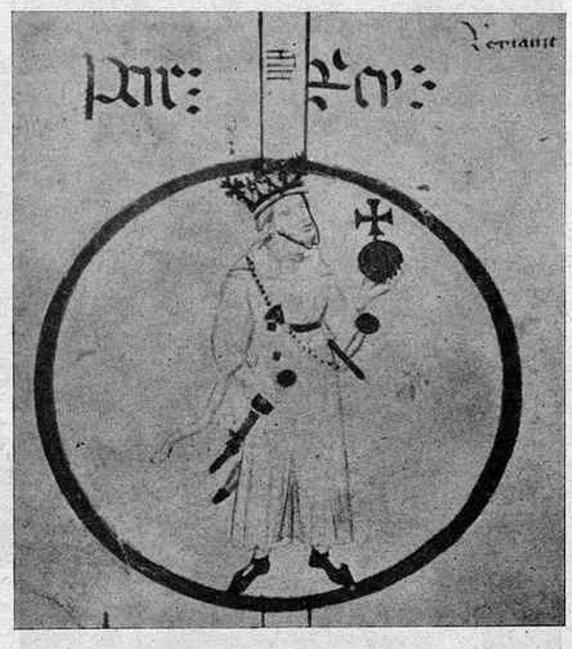

Pere III (del pergamí del Museu Arqueològic de Tarragona)

Aquesta anècdota, que també fou recollida per Eiximenis, és relatada per Pere III amb complaença. Més conegut és un altre fragment de la *Crònica,* eloqüentíssim en l'aspecte de la catalanitat del nostre rei. Tornant d'Aragó, de lluitar amb els unionistes revoltats contra el poder reial, escriu: «E com fom en vista de Fraga, mossèn Bernat de Cabrera nos dix:—Senyor, veets aquell lloc?—E nós li diguem:—Hoc.—Doncs, de Catalunya és.—I nós en aquella hora diguem:—Oh terra beneita, poblada de lleialtat! Beneit sia nostre senyor Déus, qui ens ha lleixat eixir de la terra rebel e malvada! Maleït sia qui hi mir mal, car així mateix era poblada de lleials persones! Mas bé havem fe en nostre senyor Déu que la tornarem a son estament e punirem aquells qui hi miren mal.»

El cronista aragonès Zurita, en arribar a aquest punt, escriví: «*Comenzó a bendezirla y dezir grandes alabanzas della y de la lealtad de los catalanes, maldiziendo la tierra de Aragón; y esta era general afición de los Reyes, porque desde que sucedieron al conde de Barcelona, siempre tuvieron por su naturaleza y antiquissima patria a Cataluña, y en todo conformaron con sus leyes y costumbres, y la lengua que usavan era la catalana, y della fué toda la cortesanía de que se preciavan en aquellos tiempos.*»

* * *

Un altre aspecte que denota el grau extraordinari de la cultura de Pere III és l'elogi que féu de l'Acròpolis d'Atenes, incorporada a la Corona catalana. Es la primera vegada, després dels segles de l'Imperi, que es té consciència de la bellesa clàssica. «Con lo dit castell [l'Acròpolis] — escriu Pere III — sia la pus rica joia que al món sia e tal que entre tots los reis de crestians envides [a penes] lo porien fer semblant.» La importància d'aquesta frase ha estat remarcada, amb la seva constant lucidesa, per A. Rubió i Lluch.

* * *

Pere III, doncs, que fa sis-cents anys començà a regnar, no fou solament un dels reis més importants que ha tingut Catalunya, sinó també un dels nostres escriptors més excellents. La seva personalitat literària, poca i passatgera en poesia, brillant i arravatadora en l'oratòria, és d'un gran transcendència en la nostra historiografia. El seu fervent catalanisme, que el manifestà arreu, és una altra nota que ens ha de fer simpàtica la seva figura; com també les seves idees polítiques d'unitat de la Corona i d'imperialisme i domini de tota la Mediterrània i de les seves tres penínsules.

MARTÍ DE RIQUER

AL JAPO

El mestre. — Digues les fronteres del nostre país.

L'alumne. — No puc; encara no he llegit els diaris d'avui.

(*Sozial-Demokraten,* Copenhaguen)

CAMISERIA FITO
CAMISER ESPECIALISTA
ÈXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Anècdotes de Kipling

El pare de Kipling era director de l'Escola d'Arts industrials, a Lahore, i un dels millors coneixedors del folklore hindú. De les tres germanes de sa mare, una es casà amb el cèlebre prerafaelita Burne Jones, una altra amb el decorador Edward Poynter i la tercera amb el metallúrgic Baldwin. Aquesta darrera és la mare de Stanley Baldwin, primer ministre de la Gran Bretanya.

* * *

Quan fou elegit membre lliure de l'Acadèmia de Ciències Morals de París, Kipling va escriure, a un professor de la Sorbona, una carta en la qual parlava del «famós Jamet Brayer». Qui diable podia ésser aquest Jamet Brayer? A la Sorbona no ho sabia ningú i calgué preguntar-ho al mateix Kipling, el qual responia, a volta de correu: «Ingrats francesos que sou! No coneixeu Jamet Brayer, el bon pilot que conduí Pantagruel a la recerca de la Diva Botella?»

* * *

Entre els objectes que Kipling conservava a la seva villa de Bateman, Sussex, hi ha un llibre vulgar com impressió, paper i relligadura, al mig del qual hi ha un forat causat per una bala de metralladora alemanya. Es un exemplar de *Kim* que salvà la vida d'un soldat francès.

* * *

S'elogiava davant Kipling la modèstia d'un jove escriptor britànic, sempre disposat a retirar-se davant un col·lega i a testimoniar la més viva admiració a tothom.

Kipling s'arronçà d'espatlles.

—Hi ha molts homes de lletres—digué—que passen per modestos i només són tímids!

* * *

Un diputat treballista es ficà en una gàbia de lleons, en un festival benèfic.

—Es curiós—explicava algú a Kipling—, les feres semblaven més aviat esporuguides, arraulides pels recons, tancaven els ulls.

—Es clar—féu l'escriptor—, s'esperaven un discurs laborista i s'adormien per endavant!

* * *

El gran escriptor va tenir un dia el disgust de veure un dels seus arbres més bonics fet malbé per l'auto d'un hotel. Esperà que el propietari del cotxe l'indemnitzaria, però el temps passava, i res.

Aleshores Kipling escriví una carta de reclamació, que es quedà sense resposta, i una altra, i una altra, sense cap èxit.

Trobant-ho excessiu, anà a trobar l'hoteler, el qual l'escoltà respectuosament i digué:

—Què voleu, Mr. Kipling? Un client em va donar una lliura de la vostra primera carta; les altres dues, les he venudes per dues lliures cada una. Sabeu, si haguéssiu seguit escrivint-me, aviat us hauria indemnitzat...

* * *

Els autògrafs de Kipling, en efecte, són molt valorats pels anglesos. Una vegada, en efecte, es va adonar que per més xecs que firmés per a pagar petites factures, el seu compte corrent no disminuïa. Fins que un dia, en la biblioteca d'un amic i admirador, va trobar dos xecs emmarcats. Hi havia botiguers que es venien els autògrafs per més diners del que representava el xec.

* * *

En un sopar al qual assistia Kipling, es parlava de la desaparició de la raça humana i es suposava aleshores que la terra seria sotmesa als animals. La hipòtesi no era per a desplaure l'autor del *Llibre de la Jungla.*

—Qui penseu—li preguntaren—que es faria l'amo del món? L'elefant, potser?

—L'elefant? No—respongué Kipling—, és massa honrat.

EL RETRAT DE CASAMENT

—No feies pas gaire bona cara.

—Sí, tenia com un pressentiment...

(*Ric et Rac,* París)

Les darreres novetats franceses
LLIBRERIA
Louis Bergé
Rambla del Centre, 19
Telèfon 23118
Kiosque Français
Rambla dels Estudis, 7
(Davant l'Acadèmia de Ciències)

El darrer interviu amb Rudyard Kipling

Les portes de ferro estaven tancades. Darrera nostre, el poblet de Burwash s'ensopia sota el sol clar i l'esplendor daurada dels prats clapats de flors. S'acostà un criat i ens mirà a través dels ferros forjats i ens deixà entrar a la propietat.

El vent i la pluja havien tenyit i descolorit les pedres de la casa que semblava esperar-nos sota el cel sense núvols d'un matí del Sussex. Una casa tranquilla i austera,

Rudyard Kipling

voltada d'agradables jardins i de gespes ondulades.

* * *

Rudyard Kipling ens vingué a trobar. Un home sec, d'ulls foscos i desvetllats que amidaven els visitants. Una figura que em recordava, amb el seu front alt, el seu bigoti espès, les seves celles de bardissa i els pòmuls sortits, els bustos que havia vist del filòsof alemany Nietzsche.

Rudyard Kipling em donà la benvinguda; travessàrem un clap de gespa i aviat arribàrem a la porteta que donava a l'hort. Préssecs i prunes s'assaonaven al sol i la tebior que es desprenia d'una paret de maons. Tot d'una, la calma meditativa d'aquest clos fou interrompuda per uns lladrucs furiosos i un soroll de sorra remoguda. Una gossa negra d'Aberdeen, plena de dignitat, venia cap a nosaltres seguida dels seus cadells.

Kipling m'explicà que els seus deures de mare l'avorrien, i vaig ajudar-lo a fer fugir els cadells, mentre la matrona canina ens mirava amb aire d'aprovació. Seguírem passejant, parlant dels homes, dels soldats i dels regiments que li havien proporcionat matèria per a tantes narracions. Jo els coneixia, perquè havia nascut entre ells.

Rudyard Kipling havia anat a veure les maniobres del nou exèrcit mecanitzat, i m'adonava que aquest home enyorava l'exèrcit d'abans, aquells homes rudes als quals havia succeït tot aquest modern mecanisme militar.

—Què penseu del soldat modern, sir?—vaig preguntar-li.

—Un caporal de llancers posseeix avui dia prou instrucció per a dur al desastre tot un regiment. Em diuen que els xicots d'avui dia són tots vegetarians i beuen tals quantitats de llimonada que s'hi podria fer surar un vaixell de guerra.

Però sota aquesta facècia, endevinava la profunditat del sentiment que animava el gran escriptor, i la veritat que contenien aquestes paraules.

* * *

Xiulà dues vegades amb un petit xiulet d'argent. La gossa d'Aberdeen no prestà la menor atenció al senyal i seguí tomant el sol prop de la porta: sabia que havíem de passar per allí. Kipling em digué que aquest animal posseïa en el més alt grau totes les característiques de finesa que són el patrimoni del sexe femení, així com una tossuderia invencible, i que havia hagut de resignar-s'hi.

—Els films? Hollywood? Què en penseu, sir?

—Quina gent!... Quina manera de treballar!

Les societats de cinema californianes li havien comprat unes quantes històries, li havien tramès amb una regularitat sorprenent xecs prodigiosos pel privilegi de posseir aquestes històries, però sense fer-les servir — procediment que li agradava d'allò més. Aquests detalls el feien riure, amb un petit riure d'home que ha vist molt.

Vaig preguntar-li si el rei Jordi llegia gaire. Es posà seriós a l'acte; vaig poder-me adonar que considerava la reialesa com alguna cosa infinitament allunyada de totes les petites maniobres demagògiques, com una cosa la veritat innata de la qual, i en certa manera mística, havia d'arribar, inevitablement i sempre, de dret al fi.

—Un rei no té necessitat de llegir llibres —em digué—. Un rei pot dir a l'home que escriu llibres: «Veniu i *expliqueu-me'n* l'assumpte».

Afegint el gest a la paraula, va fer un signe amb l'índex, com cridant prop d'ell uns imaginaris homes de lletres.

* * *

De tant en tant tocava el seu xiulet d'argent, però la gossa coneixia tots els amagatalls del jardí, i això li permetia de passar-se el temps dormint. Una barqueta flotava en un llac artificial. L'escriptor em féu embarcar i em féu remar per mitjà d'un curiós mecanisme: dues empunyadures feien anar una mena de picadors, un a cada costat de la barca. Vaig fer-ho bastant malament, donant voltes en rodó sense poder avançar. A l'últim vaig poder acabar el recorregut.

En posar el peu a terra, tot cansat, el meu hoste tenia el rellotge a la mà:

—Només teniu quatre minuts. Ahir va venir un boy scout que va fer el trajecte en dinou segons.

Vaig sentir-me una mica humiliat.

—Heu de conservar la forma—em digué—. Ja sé que això és difícil a Londres, però podeu patinar, per exemple. En la nostra capital es pot patinar tot l'any.

* * *

Dinàrem en una sala fresca, dolçament il·luminada, senzillament amoblada. Un dinar senzill i sa, cervesa glaçada servida en gots de terrissa. La conversa tocà tots els temes.

Els avions? A l'escriptor no li feien gràcia i no volia volar, però parlà amb bastanta admiració d'una *party* en què els xicots arribaren en llur pròpia màquina i aterraren en el prat.

Els vaixells? Això ja era una altra cosa. El *Queen Mary*? Kipling demostrà un entusiasme meravellós descrivint aquest admirable mastodont. Havia vist fondre l'àncora gegantina del vaixell, i parlant-me'n amb gran precisió i luxe de detalls tècnics, vaig veure de cop al meu davant l'home que havia salvat la literatura de la banalitat dels matrimonis i de les traïcions, i l'havia feta penetrar en el món vivent de les realitzacions i dels esforços humans.

* * *

Li envejava el seu gabinet de treball, una sala fresca emblanquinada, una gran llar de foc, una llarga taula de refector sobre la qual hi havia paper blanc i plomes, plomes d'oca. Un cadell negre d'Aberdeen, el favorit entre tots, no es cansava d'empaitar una pilota d'un cap a l'altre de l'habitació. Una vegada o dues l'escriptor inicià un moviment involuntari cap a la butxaca que contenia el xiulet d'argent quan el cadell provava les seves dents amb l'estora o les seves ungles amb els coixins; però no se n'arribà a servir mai.

—L'ofici d'escriptor s'assembla a la pesca en canya. Tireu l'ham al riu, això és el tema; però per atrapar alguna cosa cal posar-hi esquer—. En veu baixa, acostant-se'm, continuà—: L'esquer de l'ham són les paraules, paraules de colors vius!... Quan jo era periodista, no parava mai de buscar paraules. Les buscava al British Museum. Llegia els poetes, Christopher Smart, William Blake i, naturalment, els elisabetans.

* * *

Quan començàrem a parlar de la guerra, vaig veure que s'entristia: el seu fill únic, dels Guardes Irlandesos, hi morí. Em contà històries de soldats irlandesos que havia interrogat quan recollia materials per a escriure una història del regiment. Estimava els irlandesos, ho veia, però no vaig gosar preguntar-li què pensava de llurs actes recents.

Tot d'una em digué:

—Aquest home admirable, el porter del Brown's Hotel, si hagués dirigit la diplomàcia europea, no hi hauria hagut mai guerra.

Detestava la guerra. Les seves paraules venien del cor i expressaven tan netament com és possible el seu menyspreu pels polítics que havien sumit el món en la misèria.

* * *

—A quina part del món deurem les grans meravelles de l'esdevenidor?—em preguntà.

Vaig opinar pel Caucas i per l'Oest d'Irlanda.

—No, us equivoqueu; serà Terra Nova! Un país magnífic, ple de tota mena de coses admirables. Recordeu-vos del que us dic, no perdeu Terra Nova de vista.

* * *

Em preguntà sobre els joves poetes anglesos. Veia que no en pensava gran cosa de bo, però com que el sentiment era recíproc, vaig callar.

Més tard vaig enviar-li una còpia del *Flaming Terrapin* de Roy Campbell, però no he sabut mai què en pensava. Un llibre sobre les abelles que vaig traduir li plaïa força: em va escriure «que li agradaven aquestes petites bestioles».

PATRICK KIRWAN

(*Copyright Opera Mundi*)

El llibre d'E. Martínez Ferrando
Una dona s'atura en el camí
PREMI CREXELLS 1935
El trobareu a la
LLIBRERIA CATALONIA
RONDA DE SANT PERE, 3 TELÈFONS: 11147 - 12456

RICÍ "GOLOSO" PURGANT DELICIÓS

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES ARTS I ELS ARTISTES

Un mal servei a Picasso

En el llibre de Manuel Abril que acaba de sortir, *De la Naturaleza al Espíritu*, assaig crític de pintura contemporània, com a ilustració de Picasso hi ha una foto amb aquesta llegenda:

Vista general de unas cuantas obras de Pablo Picasso en el taller del artista. (Hemos preferido reproducir ese conjunto, en donde aparecen tantas tendencias como cuadros, ya que la obra del pintor malagueño no puede quedar representada, sino, por el contrario, presentada falsamente, si nos limitamos a la reproducción de tres o cuatro cuadros aislados.)

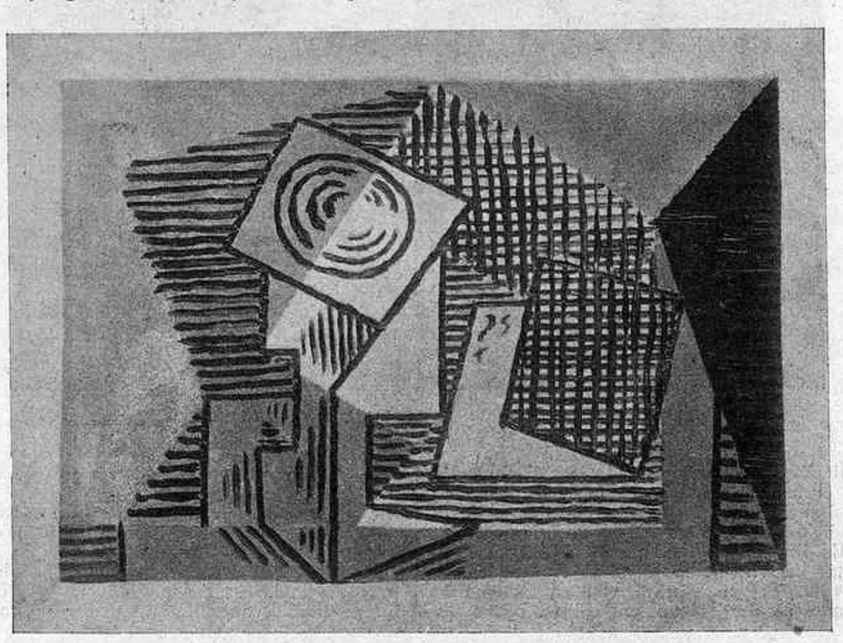

Un Picasso davant el qual els A.D.L.A.N. exhaureixen els adjectius

I realment, encara que l'Eugenio d'Ors sostingui la unitat de tota l'obra picassiana, negant que s'hi puguin destriar tendències i èpoques i tot (època blava, època rosa, etc.), les persones que a penes coneguin Picasso sinó d'oïdes i visitin l'exposició d'obres seves actualment oberta a Barcelona — i desautoritzada pel mateix Picasso — es trobaran amb la més autèntica presentació d'un Picasso falsificat, per parcial.

Que aquesta exposició — salvant unes poques obres del millor cubisme que s'ha fet — sigui com és, té una explicació: el tarannà dels seus organitzadors, un grup dit A. D. L.A.N. (Amics de l'Art Nou), que mentre es creguin que una cosa és nova, se l'empassen; si després la digereixen o no, això ja és una altra història.

Així, en ple 1936, són capaços de pendre per nous els pintors alemanys que desencaua el car Cassanyes i que a nosaltres tant se'ns en dóna que siguin nous com vells, i de creure que l'avantguardisme consisteix simplement a enganxar una veta d'espardenya i un biberon a un tros d'uralita. Posats a ésser avantguardistes, són capaços de confondre en una igual admiració Picasso, Miró, el marro de Jules Renard que prova de servir-los Carles Sindreu i els dibuixos subvienesos per a bomboneres de la Sokolova.

El teoritzant del grup, l'esmentat car Cassanyes, ja s'encarregarà d'explicar-ho en un prospecte, davant la sintaxi del qual el tipògraf optarà, no veient-se amb cor de donar-li una aparença de sentit, per reproduir-lo conforme a l'original, amb la mateixa ortografia i tot.

Naturalment, aquestes explicacions només serviran per a enterbolir les idees que puguin tenir els aficionats a esnob de l'avantguardisme. Ni tan sols els arribaran a proveir de tòpics per a fer llur paper amb una certa desimboltura. He vist, en efecte, uns quants «esdeveniments artístics» avantguardistes organitzats per A.D.L.A.N. Era inútil dissimular-ho: la majoria dels presents, davant les obres que se'ls invitava a admirar, no gosaven expressar llur parer de debò per por de passar per... *pompiers* (tinc interès a remarcar que acabo de cometre un eufemisme).

Un dia, en una cerimònia avantguardista, hi havia entre els assistents almenys dues persones poc enclines a deixar-se entabanar. Una era un agut i documentat intellectual castellà; l'altra era d'aquí i amb una certa reputació de mala llengua. El castellà, amb la seva finor, s'adonà que la majoria dels presents estaven desplaçats i demanà algunes precisions al seu company:

—*Todo esto es «asnobismo»* — va fer el barceloní, amb l'assentiment calorós de l'altre.

Tot plegat, però, no tindria cap importància si no hagués estat aquesta desgraciada exposició Picasso.

Mentre els «esdeveniments artístics» i les cerimònies avantguardistes—grotesques però ensopides — no passen de la intimitat dels «selectes», no val pas la pena ni de parlar-ne. Però quan es fan públiques, queden automàticament sotmeses al dret de crítica.

No es tracta ara de valorar l'obra de Picasso, de defensar-la o d'atacar-la — que ambdues coses són possibles, fins per una mateixa ploma —. A més a més, per aquesta feina no ens serviria aquesta exposició tan mal triada.

Es tracta, sènzillament, de denunciar la iniciativa d'A.D.L.A.N. com perjudicial a Picasso i al públic.

En llur desig d'avantguardisme, els organitzadors de l'actual exposició només han arreplegat unes quantes obres que poguessin exercir una funció provocativa, amb l'esperança de divertir-se amb les reaccions de certa part del públic i una possible polèmica de crítics, tal com succeïa vint anys enrera, al començ de les temptatives cubistes, dadaistes, etc. Es que aleshores, quan era l'ocasió de pendre partit en pro o en contra del cubisme — no ara, que ja està catalogat i dissecat —, els d'A.D.L.A.N. encara els devia agradar Tamburini. On eren quan al Liceu es va estrenar *Parade*?

Però ara, totes aquestes coses ja han passat. Barallar-se en pro o en contra de l'art d'avantguarda, ja no es porta. Entre altres raons, perquè l'art d'avantguarda ja no és avançat, sinó caducat horriblement. La deflació acabà d'ensorrar-lo, perquè l'esnobisme, portat a les seves últimes conseqüències, surt molt car. Però els nostres pretesos avantguardistes, que són uns avançats que porten quinquennis de retard, no han descobert aquest art fins ara, quan ja la seva cotització al mercat ha caigut verticalment.

Cal dir ben alt, per a esvair equívocs que l'actual exposició ha de crear en la immensa majoria de la gent, que Picasso no sols és això que els A.D.L.A.N. han dut com han pogut a Barcelona, sinó que és més i molt més important que això. Que les obres arreplegades pels seus actuals i desorientats turiferaris, no representen ni el millor Picasso, ni una ínfima part del Picasso total. Picasso ha fet més i millor. Presentar aquestes obres és fer-li un mal servei, és presentar-lo com un qualsevol d'aquests que es fan avantguardistes i enganxen retalls de diaris als quadros, perquè així s'estalvien de treballar i d'apendre a dibuixar i a pintar.

Es fer un mal servei al públic, que en la seva majoria no pot haver conegut les evolucions i acrobatismes de Picasso, presentar-li'n sols un aspecte i encara el que — sobre no tenir cap valor desintegrat del conjunt de l'obra — ha de contribuir a formar-ne el concepte més fals.

Si una vegada que els A.D.L.A.N. deixen d'actuar en cercle restringit i es dediquen a una activitat pública, ho fan així, ningú no els en podrà pas felicitar.

JUST CABOT

Subscriviu-vos a **MIRADOR**

Ronda de Sant Pere, 3 - Telèfon 22592 - Barcelona

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO

El Sr. .....

que viu a .....

carrer ..... *n.º* ..... *es subscriu a* **MIRADOR**

pel preu fixat de **3'50 ptes.** *trimestre.*

..... *de* ..... *de 193*...

Signatura

Galeries d'Art

SYRA
PRESENTS D'ART I QUALITAT
BODES, FESTES ONOMÀTIQUES, BATEIGS, ETC.
CARME CORTES (pintura)
J. V. SOLA ANDREU (pintura)
Inauguració dissabte dia 25
Diputació, 262 Telèfon 18710

BUSQUETS
MOBLES
OBJECTES D'ART I DE FANTASIA
MARQUES - PUIG (pintura)
J. ROVIRA (pintura)
Inauguració dissabte dia 25
Passeig de Gràcia, 36

SALA PARÉS
EXPOSICIO I VENDA D'ANTIGUITATS
J. PRIM (pintura)
Venda de la col·lecció de
M. BOSCH

SALA GASPAR
Consell de Cent, 323
(entre Rambla de Catalunya i Balmes)
MARCS - GRAVATS - MIRALLS I MOTLLURES
I. MENSA - SALAS
(pintura)
Inauguració dissabte dia 25

La Pinacoteca
MARCS I GRAVATS
EXPOSICIÓ
BOSCH - ROGER
(pintura)
Inauguració dissabte dia 25
Passeig de Gràcia, 34

SALA BARCINO
V. GARCIA SIMÓN
MARCS, GRAVATS, MOTLLURES
M.ª LUISA DAZA
(pintures i dibuixos)
SARABIA (pintura)
Dissabte dia 25
Passeig de Gràcia, 19. Tel. 15677

FITO
CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 11655

—Es a casa del senyor Tal?... Vol dir al lloro que es posi a l'aparell?

(*Daily Express*, Londres)

Les Exposicions

Meifrèn i Casanovas

La Sala Parés, conjuntament amb un Comitè d'Honor format per presidents d'entitats artístiques de la nostra ciutat, ha instal·lat a les seves galeries un aplec d'obres dels dos artistes llorejats amb els premis Nonell i Campeny, respectivament, del Saló de Primavera passat i als quals, divendres de la setmana passada, fou dedicat un sopar d'homenatge.

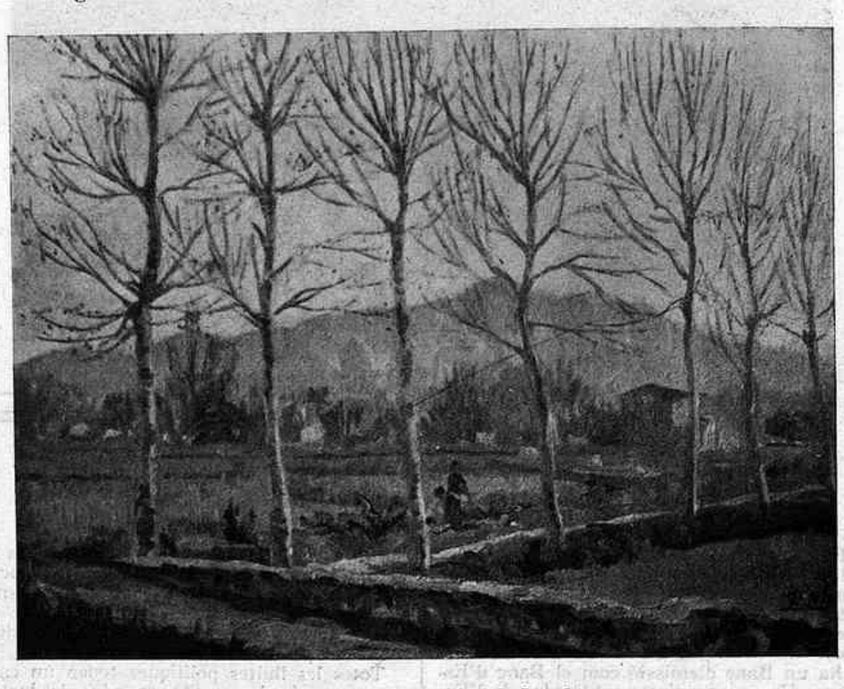

Manaut — Marges del Canal

Meifrèn i Casanovas hi han acudit amb peces representatives i prou explícites del fet de la concessió del premi.

Si repetim que ambdues finalitats són plenament reeixides estarem amb la justícia i amb el laconisme que la crítica deu haver d'emprar en una exposició d'aquesta mena, en la qual no es ve a dir res de nou, sinó que és purament una manifestació d'homenatge.

A. Trenchs

L'exposició que a les Galeries Syra hi té oberta Antònia Trenchs és una típica exposició primerenca regida pels clàssics viaranys; prometences i perfils del que pot arribar a ésser.

Hi ha suficients facultats i sensibilitat perquè aquest futur pugui mirar-se'l amb confiança si sap despendre's d'alguna cosa que actualment li fa nosa, que és el desig irreprimible d'exposar-ho tot, àdhuc allò que s'ha aturat en plena temptativa.

També haurà d'arribar a l'exclusió de les peces que trenquin el conjunt i que ara presenten un esforç evident, però malbaratat per la diversitat i la manca de coordinació.

El més singular que hem pogut constatar és d'ordre expressiu. L'expositora dóna a compendre el moviment amb força originalitat i amb molta gràcia.

J. Benseny

Ignorem si l'expositor del Centre Comarcal Lleidatà ha portat a cap altres manifestacions. No obstant, no podem per menys que declarar el to de principiant que ofereix el seu conjunt. També surten a relluir les tares idònies d'aquest principi. Hi ha, però, en aquest cas concret, una cosa de gran importància que no volem callar. A través de tots els defectes, de les incertituds i de la terrible barreja tècnica i ideològica d'aquest autor, s'adverteix una personalitat fortíssima, tan forta que estem segurs que si es decideix i pot domesticar-la, del nom de Benseny en sentirem a parlar molt. Ben entès que per ara encara no és una revelació, però estem segurs que pot ésser-ho quan s'hagit fet el càrrec integral del que un... exposició representa per a un artista.

F. Montanyà

En el perfecte domini de la tècnica de la laca, Montanyà ha realitzat obres d'una indiscutible qualitat tals com les que poden observar-se aquests dies a les Galeries Syra.

Ha fet encara més. Ha tendit a nacionalitzar aquesta dificilíssima pràctica oriental introduint en la seva temàtica a Sant Jordi i escenes del Paral·lel. Creiem que és aquí on Montanyà no pot imposar el magnífic ritme que obté a l'ombra de la fantasia que l'Orient ha vinculat a les seves típiques especialitats artístiques. No volem, però, passar per alt l'esforç que això ha de representar-li. Montanyà, que és un artista sencer, sap veure les coses, en sap advertir la seva quantitat del bell i del pintoresc, però no aconsegueix expressar-ho amb la magnificència amb què en capta l'essència. Val a dir que la seva labor, pel que es refereix al dibuix, només podria ésser portada a cap per algun d'aquells rars grans ilustradors que existeixen a casa nostra. Es, com dèiem, en les obres inspirades en temes orientals on Montanyà troba el gran equilibri amb els encerts de la tècnica.

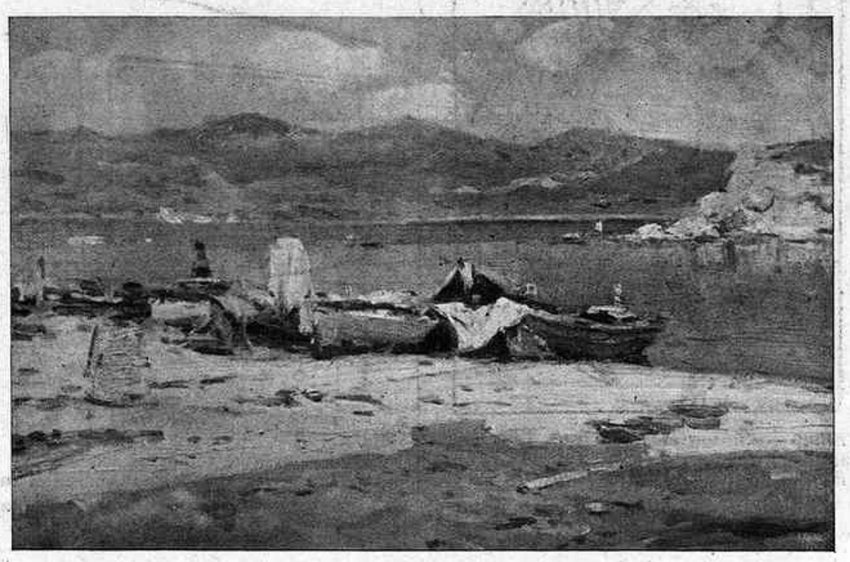

P. Meifrèn — Marina

R. Salvà

Aquest expositor de la Sala Barcino és un afiliat a la lírica més tendra. Exposa paisatges d'una emoció absolutament sostreta del camp de les idealitzacions naturals i colorístiques. No és que se'n pugui dir un pintor francament tendenciós que cerca sistemàticament l'auxili d'aquesta poesia malaltissa, sinó que més aviat és un pintor que es deixa seduir temporalment per aquesta manera i aleshores compromet tot l'altre sector seu que és molt més anivellat i molt més positiu i que és per on hauria de tirar si vol que sigui concedit un bon lloc a la seva pintura.

Manaut

Manaut cal classificar-lo en la categoria d'aquells pintors fàcils que València tant ha prodigat. Les seves teles exposades a la Sala Barcino són d'aquest tipus, clares, abundants, sucoses. No existeixen altres preocupacions que la captura de la vivesa, dels esclats de llum, d'una construcció general sobre l'atmosfera. A Manaut li hem advertit, però, un principi d'endolcíment de paleta que no és gens corrent en la producció general valenciana del darrer temps. En les teles *Marges del Canal*, *Roquetes* i *Camí de la Mar*, l'autor fa jugar aquest factor amb una intenció delicadíssima que presta a l'exposició una major singularitat i a l'artista moltes possibilitats cas d'incrementar la tendència.

ENRIC F. GUAL

(c) Ministerio de Cultura 2006

PERSPECTIVES POLÍTIQUES

Necessitat d'un programa republicà

(*Ve de la pàgina* 1)

Un d'aquests defectes és anteposar el partit a l'Estat, crear una política d'antagonisme en lloc d'una política de col·laboració. La democràcia no ha de servir ni per controlar els interessos econòmics respectables ni deixar-se controlar per ells. L'Estat ha de crear un nou sentit «funcional», una administració eficaç. Els organismes essencials de tots els Estats, que ajuden i impulsen la vida econòmica i comercial, a Espanya són els enemics principals de la riquesa. Enlloc del món no hi ha un Banc d'emissió com el Banc d'Espanya. Es un organisme explotador de l'Estat, aniquilador d'iniciatives, un destorb pel país. Els seus balanços, enmig d'una crisi econòmica sense precedents, constitueixen una veritable provocació.

El programa de les esquerres pot ésser un mitjà adequat per la constitució d'una opinió republicana. Cal proclamar ben alt que aquest programa no representa el trasbalsament del país, sinó la seva futura estabilitat. No pot ni deu espantar a ningú. Però cal que s'acabi l'exclusivisme partidista. La creació d'una zona mitja, que col·labori en la implantació d'aquest programa, que imposi l'arbitratge parlamentari, que renovi les administracions i les organitzacions repressives, pot ésser el gran instrument per la creació d'una República normal. A banda poden quedar els utopistes ultrancers. Els que parlen de cooperativisme—que pot ésser una realitat, com a Itàlia, on ha estat un instrument d'anivellació social, o una ficció, com a Portugal, on no serveix sinó per crear una gran burocràcia—; i els que parlen de collectivisme, després de l'experiència russa, que ha demostrat ésser la més cara i la més dura de les experiències.

Programa antirepublicà: un governador general

Totes les lluites polítiques tenen un caire dur, perquè els partits en són els instruments. Però cal mirar-ne, també, les perspectives, les realitats. La lluita política, cal acceptar-la quan ofereix, de bona fe, una renovació, un desig de millora. Cal rebutjar-la quan representa una subversió sense futur. Són dues polítiques antagòniques. Per això si hi ha una possibilitat de col·laboració basada en un programa constructiu, cal que tothom accepti la legalitat i l'arbitratge: és a dir, la República i el Parlament.

FERMÍ VERGES

Ella. — Si tornes a dir una cosa semblant, em tiro per la finestra.
Ell. — I si pugéssim?

(*Smith's Weekly*, Sydney)

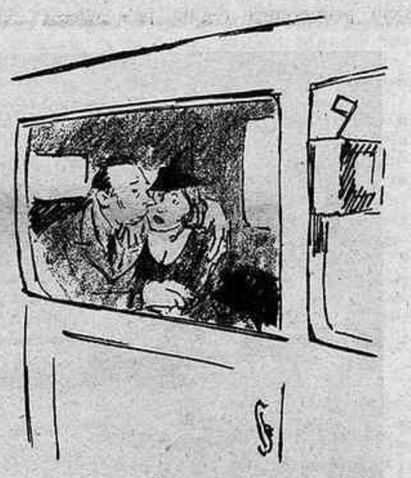

—Com passa el temps al teu costat!
—Ja ho crec! Mira el que marca el taxi!

(*Marianne*, París)

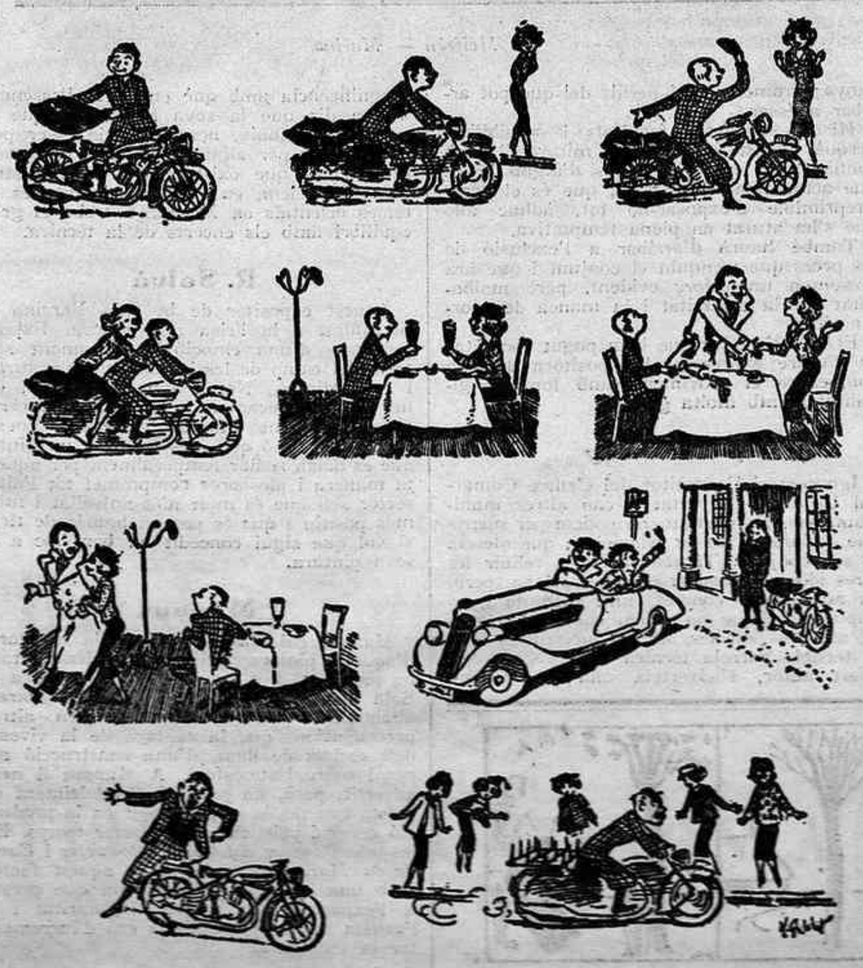

L'ESCARMENTAT

EL TEATRE I ELS INFANTS

Cal ésser més rigorós!

Estic esverat. De debò. Un bon dia (vegeu MIRADOR, núm. 331) vaig abocar en aquestes pàgines tota l'emoció que he sentit sempre per al teatre d'infants, i heus ací que de pertot m'arribaren oferiments, suggerències i iniciatives que em van robar molt aviat el cor; i de totes les coses que el meu article originà o desencadenà, la que més vivament em cridà l'atenció i la que més alegria va donar-me, fou, no ja el propòsit, sinó la fulminant realitat de la creació d'una biblioteca de teatre per a petits actors, magníficament presentada.

Fins al moment que escric aquestes ratlles, la nova col·lecció ja ha publicat onze títols. Onze títols. Potser per fer les coses amb mètode i amb ordre, ara jo hauria d'esperar el dotzè títol i donar la meva opinió; però honradament, crec que faria un tort enorme si no m'afanyava a insistir en el postulat del teatre per a infants i a demanar, amb tota la meva sinceritat, i amb tota la força de la meva convicció, una rectificació de criteri en la publicació de la biblioteca *Teatre d'Infants* que edita la Llibreria Millà, de Barcelona.

De les onze obres publicades, tres m'autoritzen a donar aquest pas, i de les tres, una m'hi obliga. El perquè es troba en la simple lectura de les llistes dels «personatges». Veureu. Per començar — per començar! i l'amic Marian Amat ja em perdonarà que el posi a l'*index* — Marian Amat inaugura *Teatre d'Infants* amb la comedieta *Qui ròba no porta roba* en la qual apareix un guardabosc (*Cebrià*) de 50 anys. Més endavant, és el mateix Lluís Millà qui s'acredita posant a *El plat de fusta* aquest repartiment: «*L'Avi*, 87 anys; *El Fill*, 40 anys; *El Nét*, 9 anys»; cap altre personatge que aquests tres. I finalment, el senyor J. Roig Guivernau posa un *Ambròs* de 35 anys, una *Lisa* de 30 i un *Avi Jeroni* de 60 en una cosa que segons l'autor és un *quadret dramàtic per a infants* i que es titula *Tots Sants*.

Cal que parlem molt seriosament d'aquest pretès quadret dramàtic *per a infants* (?) perquè el tema s'ho val i perquè tot el que s'ha dit abans d'ara ha estat predicar al desert. Jo no sé quin concepte tindrà el senyor Roig Guivernau del teatre per a infants, però li puc ben assegurar que el seu *Tots Sants* no respon a cap concepte d'aquest teatre; els infants que hi surten són tan a segon terme, que en lloc de centrar-la, acompanyen l'acció. I això no és teatre d'infants, encara que a la capçalera de l'obra ho digui. Els problemes del matrimoni *Ambròs-Lisa*, la intervenció de *L'Avi Jeroni*, no plantegen cap problema que obligui a cap reacció psicològica en els menuts, ni aquests espontàniament el creen. *Tots Sants* és una obreta (una cosa o altra ha d'ésser) en la qual surten infants, però no és una obreta de teatre d'infants.

La confessió llisa i plana de la inèpcia del senyor Roig Guivernau per al teatre d'infants la dóna ell mateix en la nota que hom pot trobar a seguit de la llista dels personatges i que diu així: «Els personatges Ambròs, Lisa i Avi Jeroni van destinats a actors fets, en interès a les seves intervencions delicades. Però *l'autor veuria amb satisfacció* que aquests personatges *els encarnessin actors joves, de no més de quinze anys*». Per què, senyor Roig Guivernau? Quina insòlita gràcia troba en l'absurd que hagi de demanar que actors de *no més de quinze anys* interpretin personatges de 35, de 36 i de 60 anys? Penso que no serà molestar-lo excessivament si em formo l'opinió que vostè no s'ha fixat ben bé en la significació del verb *interpretar*, ni molt menys en la del verb ENCARNAR, que és la que empra en la seva malaurada nota. Es possible, senyor Roig Guivernau, que un infant de no més de quinze anys *encarni* sobretot la psicologia, i es surti airós amb les inflexions de veu, el to, el gest i tota la gamma de detalls indispensables que ens han de revelar un personatge de 60 anys? No seria ben pensat, posem per cas, que un autèntic vell sexagenari interpretés un personatge de 10 anys? No rigui ni es cregui que desbarri, ja que en la meva hipòtesi l'experiència pròpia de l'actor podria ésser una dada a tenir en compte, cosa que no es pot pas dir en l'altre cas... i això que ja es dóna per sobreentès.

Lluís Millà, en *El plat de fusta* no ens diu explícitament que llevat de l'infant *de debò*, els altres dos personatges (87 i 40 anys) els hagin d'*encarnar* precisament actors menuts, però cau en l'aberració de donar-los comèdies de gent gran. Encara no s'ha dit prou fort que confondre un infant amb un vell és confondre una mica massa? Les monstruositats que cometen els centres catòlics per bastir-se un teatre camuflat, *sense dones*, no les hem de veure repetides en el teatre d'infants, *amb homes*!!

La Llibreria Millà, que ha sabut presentar amb tanta gràcia la nova col·lecció de teatre d'infants, farà santament de canviar de rumb en el criteri que segueix per a l'admissió i publicació d'obres per al teatre d'infants. No s'hi val a confondre una biblioteca teatral infantívola amb un calaix de sastre qualsevol, i molt menys després d'experiències tan repetides sobre un tema tan concret, tan simple i tan mal entès.

Jo no sóc ningú ni tinc cap autoritat per donar consells; la Llibreria Millà es basta sola i, d'altra banda, no és de creure que els originals que hi arribin no passin per un control.

Però em crec en l'ineludible obligació de vetllar per l'autèntica expressió del teatre per a infants, i per això poso el crit al cel. Així, doncs, control o Llibreria, Llibreria o control, qui tingui la responsabilitat de la nova col·lecció, que es fixi si *realment* dóna teatre d'infants a *Teatre d'Infants*. No es tracta d'exigir, ni de demanar, ni d'esperar, ni de suposar que la nova col·lecció sigui de cap a cap digna de Shakespeare; no. Es tracta d'una cosa més simple: d'abandonar el teatre xaró, bunyol, absurd i detestable sense atenuants, i propagar, en canvi, un teatre d'infants normal, només normal. Es alguna cosa de l'altre món, la que es demana? Jo crec que no. I cregueu que em sap un greu enorme que sigui potser solet a tenir aquesta creença; em sap greu, sobretot perquè m'estalviaria la mala estona que m'ha calgut passar dient mal, que és una de les coses que em fan més angúnia.

JOSEP MIRACLE

A LA RECERCA DELS GITANOS

De Nina Raievska a la Cuenca

(*Ve de la pàgina* 5)

En l'ascendència de la dansa flamenca, però, no hi ha cap nom estranger que, com passa en el cant, pugui estimular el desig de Nina Raievska i esbandir els escrúpols d'una probable successió.

En canvi, hi ha dins l'especialitat del ball el que potser no queda per al cant. Hi ha encara un mestre que ensenya a Sevilla la dansa gitana respectant els dictats de la tradició de l'estètica clàssica flamenca.

Es diu Frasquillo, Francisco León. Va debutar fa vint-i-cinc anys al Novedades de Sevilla. Segons diu el vell cantador Fernando el de Triana en el seu llibre de recent publicació *Arte y Artistas Flamencos* (Imprenta Helénica, Madrid), del qual són tretes moltes dades i referències d'aquest article, quan va debutar Frasquillo cuidava excessivament el taloneig, negligint massa el conjunt total de la dansa.

Francisco León té, o tenia, la seva famosa acadèmia al Corral del Cristo, un pati andalús on precisament va néixer la famosa Amalia Molina que va inspirar als Quintero la comèdia *Mariquilla Terremoto*.

Per aquesta acadèmia, que segurament encara existeix, havien desfilat la Romerito, la Cañí, Leonor la Guapa, Piturri, Emiliti, el Rebanás i fins i tot un coix que es diu Enrique Jiménez Mendoza, que, com tots els altres deixebles de Frasquillo, es fa remarcar per la puresa del seu estil.

Aquest i no cap altre és el camí que li convé a Nina Raievska si vol donar a la seva interpretació d'*El Amor brujo* de Falla un verisme remarcable i si vol arribar a assemblar-se a la Cuenca (Trinidad Huertas), que figura al cap dels més vells records que ens queden del millor i més ben ballat flamenc.

La Cuenca és el nom més gloriós i més vell que hi ha al cap de la tradició de la dansa més pura dintre la flamenqueria, que no és tan vella com voldrien els erudits, sinó que pren estat i concreció com a tal tradició a començaments del segle XIX. Circumscrita absolutament a Cádiz, Jerez, Sevilla, estesa condescendentment de vegades a Málaga i fins i tot a Cartagena per la via del cant i de l'emigració constant dels minaires, que va donar estat al *cante* dit *de Levante* o *tarantas* o *mineras*, però que mai no ha pres la consistència ni ha aconseguit la consideració i el respecte de la flamenqueria vernacla de Jerez, Cádiz i els Puertos i les dunes del Guadalquivir.

Per definir aquesta pugna sagrada per cloure intangiblement la circumscripció del purament flamenc, diuen els assabentats aquesta frase:

«*De El Cuervo para allá está el ajo*» (El Cuervo és la primera estació anant cap a Cádiz).

Trinidad Huertas la Cuenca fou de les primeres dones que ballaren flamenc vestides d'home. Feia una gran creació vestida així i parodiant, al compàs de la dansa, la lídia d'un toro.

Després d'ella, per ordre de prestigi, la Macarrona (Juana Vargas), considerada encara ara com la millor de totes les ballarines flamenques.

Si no recordem malament, fou la Macarrona la que guanyà el primer premi de dansa flamenca en aquell famós concurs de cant i ball flamencs que organitzaren a Granada, fa uns quants anys, el mestre Falla i Ramón Gómez de la Serna.

Després vénen la Malena, la Carbonera, Pepa Ruiz, Mariquita Malvido, muller del famós cantador Fosforito, competidor de la Chacón; Salud Rodríguez, competidora de la Cuenca i que, com aquella, acostumava a ballar vestida d'home; Pepa de Oro, filla del famós torero Paco de Oro; la Macaca, la Coquinera, la Quica, la Gampa, la Mejorana i tantes d'altres.

Perquè a l'Argentina la considerem una cosa a part, massa químicament depurada, com ja hem dit altres vegades en aquestes mateixes pàgines de MIRADOR.

La Macarrona i la Malena

Com considerem cosa a part, per raons molt semblants, malgrat la qualitat prodigiosa del seu art, l'Argentinita.

Parlant d'aquesta precisament, la Malena, que havia estat requerida per la pròpia interessada perquè, junt amb altres gitanes la veiessin ballar i donessin el seu parer, va dir:

—*Mu bien, mu bien.*

—Bé — va dir-los l'Argentinita —, voleu dir-me sincerament si em trobeu algun defecte?

—Sincerament, sincerament de debò?

—Sincerament.

—Doncs bé, balles divinament, però trobem que no saps *troncharte*.

Aquest pot ésser el nostre primer consell a Nina Raievska i a tots aquells que enganyats vénen de bona fe a Barcelona a veure ballar el bolero o a demanar aquests gitanos que no tenim amagats ni tenim enlloc.

A més a més, podrà ésser un bon punt de referència per a l'eminent ballarina russa si no desisteix de cercar el matís de les danses flamenques allà on sigui:

«*De El Cuervo para allá está el ajo!*»

Tot el que no sigui això són ganes d'enganyar-se o de deixar-se enganyar.

ERNEST GUASP

La Cuenca i Frasquillo

A LA MATINADA

—No puc pas arrencar. M'han robat el volant!

(*Ric et Rac*, París)

FITO
CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 11655

IMPRESOS COSTA
NOU DE LA RAMBLA, 45
BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006